

Encara he escrit massa

Carles Bellver Torlà

Published: 2008

Categorie(s):

Tag(s): microcontes castelló "carles bellver"

Encara he escrit massa

Carles Bellver Torlà

www.carlesbellver.com/microsites/encara/

Copyright 2008 Carles Bellver Torlà

Imatge de la portada: il·lustració d'un tractat de frenologia de Fowlers & Wells. Font: <http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:Phrenologychart.png>

Edicions Sense Amo. Sèrie Menor núm. 1

Castelló de la Plana, maig de 2008

*A Imma,
com sempre,
per sempre.
En lletres d'impremta,
hic et nunc.*

Índex

- Presentació
 - Contes d'animals
 - Somnis d'escriptors
 - Miscel·lània
 - Contes de la Magdalena
-

Presentació

Benvolguda lectora,
Benvolgut lector,

Aquest llibret que teniu a les mans recull alguns textos breus que he escrit al llarg dels últims anys. La majoria es podien i es poden llegir al meu web. Alguns també havien aparegut en premsa o en publicacions de distribució limitada.

Veureu que les dues primeres seccions ("Contes d'animals" i "Somnis d'escriptors") aspiren a una unitat temàtica que al capdavall resulta més aparent que real. En la tercera ("Miscel·lània"), composta terament d'apunts del meu blog, he renunciat a qualsevol intenció classificatòria o ni que sigui vagament unificadora.

Finalment trobareu tres articulets escrits per al suplement del diari Levante de les festes de la Magdalena -les festes fundacionals de Castelló- dels anys 2005, 2006 i 2007 (el de l'any 2007, tanmateix, no s'hi va arribar a publicar per un problema tècnic i per tant restava encara inèdit).

Castelló de la Plana, 9 d'abril de 2008

Part 1
Contes d'animals

La mida de Kong

Publicat originalment en l'antologia de proses poètiques Paté de Pedra (Emboscall Editorial, 2002).

Els que el van veure fent-se malbé pels casinos de Las Vegas, o arrossegant la seva humanitat vella i cansada sota els llums de neó al llarg del Boulevard South, una nit qualsevol a darrera hora, saben que Kong, la vuitena meravella del món, no era tan gran com el representa la imatgeria popular derivada de Hollywood. En Mitch Fairwell de la Unió de Funeràries de Nevada li va prendre les mides per encarregar la caixa i pot ser per tant més precís que ningú sobre aquest punt: 15 peus i dues polzades o, traduït, 4,62 metres d'alçada.

L'engany era perceptible en algunes seqüències de la primera versió cinematogràfica de 1933: la mà de la bèstia ara s'engegantia per engrapar un vagó del metro, ara es feia tendrament petita per sostenir la noia rossa espaordida. Però això, en tot cas, es va esdevenir molt de temps enrere: a l'època dels vaixells, els gratacels de Nova York, els teatres, l'estupor del públic, els festivals, les carretades de fruita i els poals de rom, la fama i l'adulació, els projectes i les promeses. Encara era d'hora per a sentir-se explotat, o desdenyat a mesura que se li corbava l'esquena i ell mateix es notava lent i feixuc. Quan va voler retirar-se i tornar a casa, el goril·la malenconiós va descobrir que l'illa Skull, d'on se'l van emportar massa aviat, ja no es podia trobar als mapes. Ni les agències de viatges, ni les companyies de navegació, ni tan sols un cert cartògraf de la Cornell University no van poder ajudar-lo. Ningú podia.

Per tal de sobreviure, Kong va haver de traslladar-se a la "ciutat del pecat" i exhibir-se en salons cada vegada menys glamourosos, menys nets, menys decents. Les seves circumstàncies personals van fer que compregués la causa de les minories i dels drets civils, aleshores efer-vescent, i que hi simpatitzés entre una borrratxera i una altra. En les eleccions presidencials de 1968 va fer campanya pel candidat demòcrata Hubert Horatio Humphrey, que prometia posar fi a la guerra de Vietnam i va perdre per 500.000 vots. Es va donar més que mai a la beguda. Quan es desplomava dins d'un bar feien falta una grua o una vintena d'homes per a treure'l.

Kong odiava, per aquest ordre, Merian Cooper, David O. Selznick, Richard Nixon, la mona Chita i tots els que li deien "King".

Mas de les tortugues

-Ens han robat les tortugues una altra vegada.

-Doncs en comprarem més.

-Totes les tortugues -va insistir ella abaixant el cap mentre eixia de la cambra-

Ell va plegar el periòdic i el va deixar damunt de la taula amb un gest de fastig.

Estava convençut que la seva dona feia desaparèixer les tortugues d'amagat per poder sentir-se més desgraciada. Veges si no qui dintre hauria volgut robar-les. Només li faltava enxampar-la in fraganti. Com coi s'ho devia fer? Potser les posava en bosses i les amollava en alguna sèquia o en alguna bassa de la rodalia. Li agradava viure així, permanentment afligida per una cosa o altra. O potser les bestioles havien fugit perquè no l'aguantaven: no l'aguantava ningú. Era tan rara. Li va inspirar aquesta dèria absurda una closca esculpida a sobre de la porta principal, el mateix dia que es van instal·lar al mas. A la part de darrere va fer construir una font d'estil italià amb un estany, perquè hi nedessin les tortugues.

Almenys, es consolava, eren uns animals discrets. Si l'escut hagués tingut un ocell, a hores d'ara la piuladissa l'hauria fet tornar boig. Però si es parava a pensar-hi, les tortugues l'espantaven una mica, tan lletges i tan lentes, tarden tant a moure una poteta, a girar el cap monstruós. Una aberració de la natura. Un animal diabòlic.

-Miraré què es pot fer.

I sense girar-se, quan pujava al cotxe:

-No m'esperes. No vindré a dinar.

Un whiskey doble al Don Carlos abans de trucar-li. Potser no costaria tant aconseguir l'anul·lació per aquest motiu de les tortugues. Ningú que no fos boig tindria aquesta mena de manies. La Mònica volia casar-se per l'església. Coi de dones. A la botiga d'animals van dir-li que aquestes que s'estimava la Merceditas eren d'una varietat americana. Per sort l'endemà arribaven al port uns contenidors de Veneçuela i n'havien de rebre.

Quan tornava a casa, una mica després de passar Cabanes, una cosa dura li va tocar el peu. Era una tortuga, grossa i lenta, que el mirava des d'allí baix com un follet estrany. Com un dimoni. L'ensurt el va distreure un segon i en entrar a la revolta no va dominar el cotxe. Va topar amb una olivera. Només es va fer mal al turmell, però li van retirar el carnet per anar begut i s'hagué d'estar dues setmanes fent repòs, amb l'única companyia de la seva dona i la nova remesa de tortugues.

Asseguts al sol amb els peus penjant

-En *Escorxador-5*, Kurt Vonnegut conta que algú, un director de cinema, li va demanar si estava escrivint una novel·la contra la guerra. Va contestar que sí i el seu interlocutor li va replicar que també podria escriure contra els icebergs. Vonnegut va interpretar que volia dir que de guerres, com d'icebergs, sempre n'hi ha hagut i sempre n'hi haurà.

-Doncs jo aquesta mena de certeses prefereixo deixar-les per als imbècils i per a alguns directors de cinema.

Vaig bellugar els peus alegrement. Aleshores se'ns va adreçar un altre pingüí.

-És irònic que parleu d'això ara que es fon el gel i el món s'acaba.

El gel, en esquerdar-se, feia un soroll, una fressa, que no tinc paraules per a descriure-us. No havia sentit mai res igual abans d'arribar ací. El sol ens escalfava una mica, malgrat el fred, i era una sensació molt agradable. Però els reflexos damunt de l'aigua m'enlluernaven. Tinc els ulls delicats. En tornar a la base, li hauria de demanar a en Manuel Toharia que em deixés les seves ulleres d'anar a esquiar.

Part 2

Somnis d'escriptors

Lord Dunsany a Morella

Al volum quart de les seves memòries, encara inèdit, Edward John Moreton Drax Plunkett, divuitè baró Dunsany, anota l'adquisició del llibre *A Traveller's Rambling Reminiscences of the Spanish War*, escrit pel reverend Thomas Farr durant la primera guerra carlista. Unes setmanes més tard aconseguirà també el *Handbook for Travellers in Spain* de Richard Ford i *Among the Carlists* de John Furley. Li han causat una viva impressió la figura heroica del general Cabrera i les descripcions del seu baluard gairebé inexpugnable, la ciutat enlairada de Morella. Si tanca els ulls és com si hi hagués estat, com si ja conegués l'alta muralla que la circumda, les sis portes i les catorze torres, el castell al capdamunt del cim, els carrerons i les escalinates, les esglésies, els porxes. Per ventura no degué situar mentalment en aquesta cruïlla d'antics regnes medievals algun dels seus contes de guerrers i de recerques impossibles i després se'n va oblidar? Dunsany sospesa la possibilitat de viatjar a Espanya i visitar Morella. Trama plans en secret. Però els espanyols s'han alçat en armes una vegada més. És l'estiu de 1936. A Anglaterra i a Irlanda, les seves dues pàtries fortament dividides, s'exalten també els ànims dels partidaris de cada bàndol. S'estan organitzant brigades de voluntaris i els més abrandats corren a allistar-se. Ell, tanmateix, veu molt distants els dies de la Guerra dels Bòers i de la Primera Guerra Mundial, en les quals va combatre. Ara compta més de seixanta anys i alifacs diversos. En una de les seves obres va deixar escrit que hem de lluitar contra el temps al llarg d'unes set dècades i que és un antagonista feble i fluxiu només durant les tres primeres rondes.

Lord Dunsany -autor, entre moltes altres narracions, dels *Contes d'un somniador*- hagué de conformar-se segons que sembla a anar fins a Morella només en somni. A la darrerria de setembre escriu: "Avui, a la matinada. Sóc exactament al 29 de maig de 1840. Comando una companyia de voluntaris irlandesos. Defensem la ciutat de l'assalt de les tropes liberals."

Això era el cinquè dia de setge i amb prou feines quedaven esperances. Després de la famosa Abraçada de Vergara i del final de la guerra al nord de la península, el gros de les forces governamentals -més de quaranta mil homes ben proveïts i amb experiència- es van concentrar al front oriental per escometre els irredempts. A sobre, Cabrera es va emmalaltir de gravetat i calgué evacuar-lo en direcció al Principat de Catalunya. En acabar l'hivern ha tingut lloc finalment l'ofensiva. Les places carlistes han caigut una rere l'altra sense oposar resistència: Segura, Cantavella,

Horta... Ara toca el torn a Morella. Han passat els temps de triomfs i de glòria, quan el drac que va portar Dunsany d'Irlanda, una serp vella i astuta potser descendent del llegendari Tharagaverug, espiava des del cel els moviments de les tropes del general Oraa i n'informava puntualment el comandament reialista. O volava baix, i el seu esvoletec i les flames que perbocava infonien el pànic als soldats enemics, que aleshores es dispersaven espaventats. Intentaren també ensenyar-li a llençar bombes, però aquells artefactes infernals feien que la bèstia es posés nerviosa i llavors els deixava caure sense solta ni volta en qualsevol lloc, lluny dels escenaris de la batalla o fins i tot damunt de les files pròpies. Després Dunsany, quan Cabrera hagué de marxar, va enviar el drac amb la comitiva per protegir la retirada. En aquesta hora de perill, tant de bo que el drac hagués tornat a Morella a prestar de nou ajut als seus. Però no va tornar-hi: degué volar cap a Irlanda, cap a casa, o es va perdre, qui ho sap.

Aquest mateix dia, una explosió al polvorí ha provocat la mort de més de cent persones. La població és al límit de la seva capacitat de resistència. El bombardeig decretat per Espartero és indiscriminat. No apunten ja a la muralla o al castell, sinó a las cases en què s'amaguen una munió de veïns aterrits. Les autoritats -"uns homes greus, unes cares eixutes, pàl·lides: de morts"- s'han reunit en un casalici gòtic de parets gruixudes. Deliberen hores i hores. Al final, el governador decideix abandonar la ciutat sigil·losament quan es faci de nit. La companyia de Dunsany -la part que en resta- obre la columna. La tanca un cos de soldats locals, el sometent. Entremig caminen nombrosos civils, dones i nens inclosos. Tan bon punt travessen la muralla els descobreixen i són víctimes de un foc creuat terrible. Molts moren, els altres fugeixen a la desbandada. No són pocs els que cauen al fossat. Un esclafit atordeix Dunsany. Creu que perdrà el coneixement, però un ocellot grotesc, negre amb la panxa blanca, el manté en suspens. És una garsa, que se li ha plantat al muscle i li fa un crit a l'orella:

-Desperta, Plunkett, aquesta vegada t'arriba la fi! La ira del Senyor s'abat damunt de tu!

La garsa transportava al bec una medalla de la Mare de Déu de Vallivana i li l'ha posada a la mà. Dunsany se'n recorda: pertanyia a Cabrera, que la duia penjada al coll i els primers dies de la seva malaltia la palpava sovint nerviosament amb els dits.

Però no és, evidentment, a Morella enmig del caos i les tenebres i la destrucció, sinó en la quietud del matí a la seva cambra, al comtat de Meath. Ha obert els ulls i en aquest precís instant creu que l'ocell era a l'ampit de la finestra i que l'ha vist emprendre el vol. Al contrari del que

passaria en un bon conte de fades, escriu Dunsany, no té la medalla de Cabrera a la mà com a prova de res, ni la troba entre els llençols, o a la tauleta de nit o en cap racó, per més que la cerca dissimuladament tot el dia.

Morella, 2-4 de gener de 2004

Puaka Enata

Tot i que a colp d'ull semblen carrers d'una barriada als afores de qual-sevol ciutat propera, potser la nostra, sigui com vulgui en aquest somni sé des de bon començament que sóc a Upolu: a Samoa, als Mars del Sud. No crec que aquesta certesa sigui deguda als vagues trets racials ni a la manera de captènr-se d'aquesta gent que circula de pressa, que creua els carrers en grups de dos o de tres, cantussejant o fent crits, atrafegats amb tota mena d'embalums. Se senten també lladrucs i la botzina d'un cotxe. Jo acabo d'entrar en una carnisseria i he demanat el torn. En un tres i no res, acaben de despatxar les dues dones que tenia davant i ja em toca.

-Un quilo de porc, si us plau.

Haig de fer sopar per a quatre amics, europeus com jo, que són de pas a l'illa. Aquesta nit em toca fer-los d'amfitrió.

-Porc llarg?

M'ha llençat la pregunta el carnisser i ara s'espera tot somrient que li contesti. És un somriure força exagerat, d'aquells d'ensenyar impúdica-ment les dents. Darrere d'ell, a la paret, té penjada la llista de preus. Comprovo que el porc llarg és més car que no el normal. Suposo que ha ser més bo i accepto. En realitat m'ha fet vergonya demanar l'opció barata, parèixer un estranger mesquí: la mala consciència.

En eixir clisso de reüll els típics cartells que delimiten les parts dels animals i les diferents qualitats de la carn. Un d'aquests dibuixos mig intuïts em torba i de poc no ensopego amb un home al llindar de la porta. Reconec, llavors, la cara prima i els característics bigotis d'en Robert Louis Stevenson, il·lustre polinesi d'adopció, que s'ha palplantat i em mira de fit a fit. Sens dubte s'adona com tothom que sóc foraster. Però ell també n'és i aquesta coincidència em reconforta.

-Us acompanyo -em proposa abans que jo li digui res-.

Caminem una estona i educadament em fa recordar allò que jo hauria de saber, perquè ho vaig llegir fa anys a les seves memòries *-In the South Seas-* però havia oblidat fins aquest moment: que "porc llarg" (*puaka enata*) és el nom que donen a la carn humana els nadius practicants del canibalisme.

-Jo -em va explicant sempre amb suavitat- solc pretextar problemes gàstrics. Tant em fa passar per llepafils, o per malaltís. Tot i que he demostrat que tinc, si em permeteu dir-ho així, una mala salut de ferro. Però potser a vós que sou nouvingut no us interessa que us prenguin per poc brau. És un assumpte problemàtic encertar el camí del mig: no ofendre mai la col·lectivitat sense que us calgui alhora participar en els seus ritus més abjectes.

Ara ens trobàvem en una zona menys tumultuosa, que no era encara a fora de la ciutat, però des de la qual ja s'albiraven les dòcils llores sota el cel estelat. Fosquejava i els meus convidats no trigarien a arribar. A la cruïlla de Vailima -"els cinc rius": però en el meu somni no se'n veia cap- ens acomiadàrem i ens separàrem. "Vaig cap a casa", em digué, "encara em manca enllestir la meua darrera novel·la i tinc poc de temps". Jo seguia caminant i cercava un lloc discret on desembarassar-me del far-dell que duia sota el braç, que em feia venir tremolors i m'erichava els pèls.

On recordo Primo Levi

L'escriptor va teclejar amb fúria creixent les darreres frases de l'article. Tac, tac, tac... tac! De poc no fa saltar l'última tecla, la 't', tot i que es pitja amb la mà esquerra, generalment menys enèrgica que la dreta. Malauradament, el nou número de The New Republic encara trigaria uns quants dies a imprimir-se i a distribuir-se. Frisava perquè arribés el moment de veure'l als quioscos. Amb la intenció de distreure's, va decidir fer cap a la llibreria de la cantonada, on inauguraven una exposició d'art modern.

Durant el còctel va explicar la seva tesi, per torn, al propietari del negoci, a un parell d'artistes, a la seva ex, que també hi era, i al noi del càtering. "Primo Levi va apostar", repetí alhora que acceptava gustosament una altra copa de Borgonya, "que no hi ha cap colp del qual l'ànima no se'n pugui refer." I reblà:

-Però, quan va destruir el seu cos, va destruir també la seva aposta.

Segons la majoria de la premsa, en Primo Levi es va suïcidar. Una hipòtesi que no es va verificar mai.

Ell ignorava, és clar, que en Primo i jo l'esperàvem a la sortida, darrere d'un til·ler, armats de paciència i d'una mica de mala bava. Abans que no es pogués ficar amb quatre gambades al portal de casa seva, Primo va fer-li una hàbil traveta i de resultes del volantí va deixar-lo estès damunt de la vorera. Panxa enlaire: una panxa grossa, redona com una pilota. Encara el puc veure tot remenant braços i cames, igual que si fos una tortuga capgirada o en Gregori Samsa, q. e. p. d.

Vam tocar el dos, a tot córrer. Més enllà de carrers i més carrers, d'avingudes i altres avingudes, ens vam aturar panteixant en uns porxos a riure l'entremaliadura. No érem dolents de mena: donàvem per descomptat que qualsevol bon samarità ja l'havia ajudat a alçar-se.

Davall dels arcs, unes xiquetes d'escola de pagament ens miraven i es reien de nosaltres mentre saltaven a corda, enjogassades, plenes d'innocència. Ho recordo tot molt bé. Les seves caretes bufones, les falldilles, el nostre acalorament i el batec ràpid del cor en acabant de la cursa. Ens eixugàvem la suor amb uns mocadors blancs, grandíssims com no n'he vist mai, que vam desplegar i vam tornar a plegar curosament. De sobte, una bufada d'aire fresc ens va fer estremir. Es va envolar el barret d'un vianant i les xiquetes es van riure també d'ell. Vaig mirar el cel, un núvol en forma de peix que passava. Un altre moment fugaç que se'ns escola, em vaig dir, i d'alguna manera romandrà per sempre, en algun altre lloc. Després, vam fumar unes cigarretes i vam competir a fer cercles de fum. Això em va sorprendre, perquè no sé si Primo Levi tenia aquest vici o no, però jo de debò que no he fumats mai.

I no és que sigui pas aquest l'únic element misteriós d'aquesta història. On s'esdevenen els fets? Aquells carrers eren a Washington, on té la seua revista *The New Republic*, o a Torí, on vivia Primo Levi? L'editorialista de *The New Republic* acusador d'en Primo Levi, és de debò aquell home de panxa redona potes enlaire, o simplement jo me l'imaginava així? Per què no podia alçar-se, exactament què li ho impediria? Preguntes sens fi que m'atabalen, són tantes i tantes preguntes que em faig i que no em sabré contestar.

Un bedoll

*L'únic arbre que gosa recolzar-se
damunt de l'aire, cert de sa beutat.*
- Robert Frost, "Un bedoll jove"

La darrera vegada que l'escriptor va eixir de casa va ser un dissabte de novembre, un matí vagament fred i plujós; entelat, ara, en el seu record. Es va assegurar que deixava ben tancada la porta, va baixar les escales - perquè no es fiava, ni se n'havia fiat mai, de l'ascensor- i en atènyer el carrer es va sumar a una multitud impersonal, embogida i inconscient, armada com ell de paraigües, que s'afanyava vés a saber a fer què pertot arreu. Tant el va esbalair la bullícia que tot d'una se li'n va anar del cap el propòsit de l'eixida: a saber, comprar en un ultramarins proper un bric de llet i unes magdalenes, d'aquelles esponjoses amb una aroma suau de llimona, que li agradaven per al desdijuni. L'escriptor no era amic dels

espais oberts ni de les gernacions. Una colla de xiquets el van entrebancar i de poc no el fan caure. Després, apartant-se per deixar passar una senyora, va ficar els peus dins d'un bassal. A les envistes de la Plaça de la Independència, amb els mitjons amarats, li va semblar ja inútil fer front als elements que li barraven el pas i va optar per recular. Justament llavors -aquest fet adquireix a posteriori una importància cabdal- va veure a la cantonada del carrer de Saragossa un rogle de persones que el miraven de reüll, murmuraven i feien riota d'ell. Eren els altres escriptors, coneguts seus: els escriptors de debò, que sempre l'havien menyspreat.

De bell nou a la seva cambra, es va adonar que era allí on millor es trobava: a més del llit i el bagul de la roba, hi tenia l'ordinador i una prestatgeria plena de llibres; la seva estimada biblioteca, que omplia una paret sencera. La resta de la casa -un pis molt petit, un estudi de quaranta metres quadrats- li oferia les comoditats bàsiques: cuina, cambra de bany i prou. Comptat i debatut, en realitat no li calia absentar-se'n. Va anar a la cuina i va comprovar que disposava d'una provisió suficient per sobreviure com a mínim un parell de mesos, si sabia administrar-se: dos quilos d'arròs, dos quilos d'espaguetis, unes quantes patates grillades, oli i sal, un munt de llaunes de tonyina, de sardines, de xampinyons... Generalment, es va dir, eixim sense necessitat, només per passar el temps. Comprem i regirem botigues per vici. La manca de llet i de magdalenes el va sobtar i el va aterrir un moment, però de seguida va reflexionar que algú que aspira a l'autonomia, a la saviesa en sentit clàssic, no pot deixar que l'afectin contratemps tan minsos. El que li pertocava, a algú com ell, era aprofitar el cas per canviar d'habituds: recuperaria aquell paquet de galetes d'avena del fons del calaix i aquell te de gessamí de propietats balsàmiques.

Es va preparar, doncs, una tisana i va tornar a la cambra per llegir una estona. Va triar una adquisició recent, un recull bilingüe de poemes de Robert Lee Frost. Va obrir el llibre a l'atzar. "Dos camins divergien davant d'un bosc groguenc..." De seguida el va interrompre l'estrepitós timbre del telèfon. Devia ser la seva mare. Va decidir que no contestaria. Se l'estimava molt, gairebé tant com ella a ell, però no calia que parlessin tots els dies si no sabien què dir-se. En endavant li trucaria ell quan volgués, per exemple una vegada la setmana, o cada quinze dies. Va esperar que callés la màquina infernal i va reprendre la lectura. Els poemes de Frost solien tenir un ambient rural i camperol, una atmosfera de sa equilibri amb la natura que constituïa sens dubte el marc idoni per a la creació literària i la introspecció filosòfica. Ell, tanmateix, vivia a la ciutat.

Hi havia nascut i no se n'havia allunyat mai més que puntualment, per anar a visitar uns parents que vivien a l'Alt Maestrat o amb motiu d'alguna excursió escolar a Barcelona o a València. Tota la seva vida transcorria enmig d'aquests carrers i d'aquests blocs d'habitatges. Amb el llibre a la mà, es va aixecar i va mirar per la finestra. Es va sorprendre - no hi havia parat mai esment- que els edificis de davant fossin més baixos que el seu i que més enllà dels terrats i de les antenes de televisió s'albiessin les rocalloses muntanyes. La Serra d'Espadà a l'esquerra, al sud, i al davant el massís de Penyagolosa, mític gegant de pedra. Va buscar a la tauleta de nit els prismàtics heretats del seu pare i va provar d'enfocar el cim més alt del País. Quina sort tenir aquests Zhumell de vint per seixanta augments. Des del pic, va anar davallant pels pendents i els barrancs i es va aturar en un lloc ombrat, un boscatge. Quins arbres devien ser aquests? Li van venir al pensament alguns noms: teixos, aurons. Però, per a un urbanita com ell, només es tractava de mots literaris sense cap referent real. Un altre: *bedoll*. Sí, segurament aquell arbre més alt que treia el cap per damunt de tots els altres, era un exemplar excel·lent de *bedoll*. Com els que veia el mag Merlín des de la finestra de casa seva segons Cunqueiro. Que gran literat, Álvaro Cunqueiro. I no era català sinó gallec. Això el va fer pensar en l'agermanament dels pobles i de les cultures i en les lletres com a pàtria comuna dels escriptors.

L'escriptor es va asseure i va engegar l'ordinador. Feia uns quants dies que no revisava la seva bústia electrònica. Es va connectar al servidor i, enmig de tota la brossa de propagandes diverses, va trobar un correu d'un antic company de la Facultat que li deia açò:

Amic escriptor,
L'altre dia vas sortir en una conversa amb [en tal] i [en tal altre].
Vam comentar que fa temps que no sabem res de tu. Com et va tot? Esperem i desitgem que et vagi tot bé. Continues escrivint?"

Quina colla d'enzes, va pensar l'escriptor. És clar que estic escrivint. Què coi voleu si no que faci un escriptor? Però de fet es va apercebre que no estava escrivint res darrerament. S'ho va rumiar, va posar fil a l'agulla i en un tres i no res va embastar aquest haiku més aviat senzillet:

L'escriptor s'asseu
a l'empara d'un bedoll
-i amb això té prou.

"Benvolgut amic", va teclejar tot cofoi, "Darrerament practico un retorn a les formes simples, tant en la vida com en l'escriptura." Va improvisar una defensa apassionada de l'austeritat, de la comunió amb la natura, com a base de la poesia i no es va estar de recomanar al seu corresponsal les caminades per paratges de muntanya. "Jo", li deia, "acostumo a caminar per l'entorn de Penyagolosa. Us adjunto un petit haiku escrit allà dalt, avui mateix, durant l'última passejada. Veureu que l'ascetisme que predico té una traducció poètica en l'apropiació de la mètrica nipona. No cal dir que aquestes tres ratlles són una mera mostra d'una producció més extensa, en curs, que espero portar aviat a la impremta." Va repassar el missatge, va canviar "avui" per "ahir" per allò de la versemblança -no podia haver-hi anat i tornat abans del migdia-, va enganxar-hi la miniatura i va prémer el botó "Envia".

El mal ja estava fet.

Els dies següents van ser tranquils, tret d'algun malson recurrent en què els altres escriptors es burlaven d'ell. En general l'experiència de la reclusió prometia. Va rellegir *Merlín y familia* d'Álvaro Cunqueiro i una biografia de Kavafis i li va sobrar temps per fullejar una tesi doctoral que va trobar en Internet sobre els haikus de Josep Maria Junoy i Joan Salvat-Papasseit. En canvi no va escriure res. Tant s'hi val, ja escriuria. Divendres a la vesprada va rebre l'anunci del nou número de certa publicació electrònica sobre literatura, editada per la Universitat de València. Tant de bo que no l'hagués obert i no hagués anat a donar una ullada a la revista. Algú havia gosat publicar-hi íntegre el seu missatge sobre les caminades campestres, inclús el poema del bedoll. Però si la llei se suposa que garanteix la confidencialitat de les comunicacions privades! A sobre, com que s'admetien comentaris dels lectors, dos noms prestigiosos ja s'havien afanyat a penjar-hi llargues dissertacions amb el propòsit de furgar en les seves faltes: la primera atribuïa "aquesta moda" dels haikus als "poetes dropos i als esnobs"; la segona aclaria que el bedoll -"també dit beç"- és un arbre exclusiu de latituds més septentrionals i per tant resultava "absolutament impossible" que l'escriptor s'hagués assegut al davall d'un als boscos de Penyagolosa.

A mesura que encaixava les fiblades, la cara de l'escriptor es va fer primer roja com una pebrera i després més blanca que un paper. Allò semblava un malson: els millors crítics del país li llançaven els seus dards enverinats. Feien punteria precisament amb ell, que no havia volgut mai cap altra cosa més que mantenir-se al marge. És va aixecar. Les cames li feien figa. Va tornar a agafar els Zhumell i va observar amb cura aquell arbre alt, rotund, eminent. Va procurar memoritzar-ne tots els

trets. A continuació va agafar el volum dos de la Gran Enciclopèdia i va buscar-hi el terme "bedoll". *Betulàcia caducifòlia* etc. etc. Es va cerciorar, amb un alleujament considerable de les seves angúnies, que les descripcions en principi coincidien: l'alçada, el color blanc de l'escorça... Aleshores qui tenia raó? El teòric saberut, o el llec que havia vist la veritat amb els seus ulls i no s'averkonyia de proclamar-la? Un dilema clàssic: l'intel·lecte contra la raó. En els *Fragments* de Diels i Kranz, Demòcrit... El timbre del telèfon el va sobresaltar. Es va recordar que encara no havia trucat a la seva mare. Va despenjar.

-Digueu?

Va penjar de seguida. Estava espantat: li havia respost una rialleta sarcàstica. Això, va meditar, li estava passant per no haver tallat tots els lligams. Era el càstig que li queia a sobre perquè el seu apartament del món fos fins ara incomplet. Va prendre, per tant, una determinació. Va agafar unes tisores i sense que li tremolés el pols gens ni mica va tallar el cable del telèfon. Així matava dos pardals d'un tret: ningú no podria assetjar-lo ni per telèfon ni per Internet. Només li sabia greu perdre la connexió amb la xarxa per un motiu: per tota aquella publicitat no sol·licitada, cada vegada més nombrosa, que li parlava d'exòtiques oportunitats i li feia companyia quan se sentia massa sol. Les ofertes de relloctges o de cursos de filosofia tântrica des d'Argentina, les panacees prohibides a preus mòdics, les cartes de les vídues o dels fills de mandataris africans que li proposaven compartir la seva fortuna... Sovint s'entretenia amb aquestes quimeres imaginant com podria canviar la seva vida si acceptava, si fossin certes. Li havien vingut molt bé per ocupar el buit dels prospectes de les grans superfícies, dels establiments de fast food i de les agències de viatges, quan la comunitat de veïns va prohibir la bustiada. Seria una dura prova passar d'ara endavant sense res d'això.

Es va estar observant el bedoll amb els prismàtics fins que es va fer fosc. Al novembre es fa de nit molt d'hora, cap a les sis o les sis i mitja. L'endemà de matí va tornar-hi. Cada vegada el veia millor, semblava que els ulls s'hi acostumaven i distingia més bé els detalls: les fulles triangulars, dentades i glabres, els fruits petits en aments penjants, que confirmaven de manera terminant la filiació de l'arbre. Ell, definitivament, tenia raó. Però els seus enemics no desistien. Dissabte a la vesprada els va sentir com la feien petar i se'n reien sorollosament al replà de l'escala. Que n'eren d'agosarats i d'obstinats. No pararien fins que no el fessin embogir. Per l'espiera només va poder veure unes ombres que s'amagaven al tram de baix de l'escala. Si almenys hagués sabut

empalmar el cable hauria pogut telefonar a la policia per denunciar-los. Però no es pot dir que fos un manetes. Es va haver de posar taps a les orelles i encara així seguia sentint les veus i les rialles dins del cap. Gairebé no va poder dormir. Només el confortava veure el bedoll cada vegada més prop. Diumenge al matí ja no necessitava els prismàtics. Al vespre semblava que el tenia a tocar. Va estirar el braç però encara no hi arribava, de molt poquet.

Aquells dies l'escriptor només delerava que les branques del bedoll s'atansessin una mica més, que entressin per fi a la seva cambra i pogués asseure-s'hi al davall, emparar-s'hi. Amb això hauria estat feliç, n'hauria tingut prou.

L'alegre nit de cap d'any del trenta-tres

Publicat originalment en castellà en Lovecraft Magazine, núm. 10 (2003).

-Jo mai no he pres alcohol.

Lovecraft hi insistia una altra vegada.

-La mera olor d'una beguda alcohòlica té efectes laxants en el meu organisme.

Feia aquestes afirmacions amb una seguretat total, gairebé amb vehemència. Creia que estava dient la veritat i se sentia orgullós d'una abstinència militant que durava ja dues dècades. Però també és possible, només possible, que en la part més pregrona de la seva ment, allà on aguaitava el caos primordial, sospités el que va ocórrer realment la nit de cap d'any de 1933. Sam Loveman, amic de Lovecraft de feia molts anys, l'havia convidat a passar la revetlla al seu apartament de Nova York. Sam i Howard es coneixen des de l'època en què ambdós havien estat involucrats en el moviment del periodisme amateur. Lovecraft apreciava els poemes que escrivia Loveman i l'apreciava sincerament a ell. Encara que fos jueu. Diuen que Loveman representava per a Lovecraft allò que tots els jueus i altres no anglosaxons haurien de ser: uns americans absolutament integrats i desarrelats. I com que l'estimava tant, li va concedir l'honor d'acabar malament, molt malament, en un dels seus contes més cèlebres, puix Loveman és precisament el Harley Warren que descendeix als inferns per quedar-s'hi en "La declaració de Randolph Carter". En el somni que va donar origen al relat, el crit d'ultratomba que se sentia al final feia així: "Boig, *Loveman* ja és mort!" En la vida real van anar junts d'excursió moltes vegades, com Carter i Warren -sobretot quan Lovecraft estava casat amb Sonia Greene i vivia a Nova York, entre 1924 i 1926-, però no consta que patissin mai un incident de tal envergadura.

Tornem a 1933. Aquella nit hi havia més de vint persones invitades: amics de Loveman i del seu company de pis, Pat McGrath. Gent tan notable com Grace Crane, mare de Hart Crane, el famós poeta que s'havia suïcidat un any abans (es va tirar per la borda de l'Orizaba al golf de Mèxic). Sigui com vulgui, Lovecraft va acaparar l'atenció dels concurrents. McGrath li havia vessat un raig de licor al got sense que ell se n'adonés i Howard va estar tan alegre que va cantar i tot. Però deixem que ens ho conti el mateix Loveman:

... Mrs. Grace Crane... va quedar justament aterrida davant de la conducta poc convencional dels nostres invitats. Es van servir les begudes i, per a Lovecraft, que no n'havia tastat mai una de forta ni per remei, cervesa de gíngebre. Pat em va fer un senyal perquè anés a la cuina. "Has notat que xerraire que està Howard tot d'una?" No me n'havia adonat, però quan vaig donar una ullada a la cambra on estava tothom, vaig veure Lovecraft, ànima veritable de la reunió, que xerrava, gesticulava, repartia somriures i rialles, desplegant la seva gimnàstica verbal amb gràcia i fins es permetia cantar una ària enèrgica del *Mikado* de Gilbert i Sullivan: ostentació de joiosa pirotècnia que mai li havia vist ni escoltat abans. Pat em va xiuxiuejar alegrement a l'orella: "Li he carregat el got!"

Si és cert que Lovecraft no havia pres mai abans d'això una gota d'alcohol, la matinada de l'u de gener de 1934 degué patir els seus malsons més atroços, d'aquells que ni tan sols gosaria apuntar als seus quaderns ni esmentar a les cartes. Podem imaginar per exemple el sobri i solitari escriptor de contes de por en una reunió d'estranyes individus, asseguts en cadires formant un cercle dins d'una cambra tancada. Tots homes acabats, sense cap mena d'esperança. Li tocava parlar i Howard declarava:

-El meu nom és Howard Phillips Lovecraft i sóc alcohòlic.

Un dels seus companys, que ara pareixia tenir un posició de comandament al si del grup, li replicava:

-El meu nom és Robert Smith. Sóc metge. D'ací a uns anys el meu compare Bill Wilson i jo fundarem una associació anomenada Alcohòlics Anònims que podria guarir-lo. Vingui a veure'ns llavors.

Aquest tipus vestia una túnica arromangada i damunt del cap s'havia posat una tiara de l'Orde de Dagon. Es va agarrar a una botella de Jack Daniels i va fer un trago. Se li veien els calçotets.

William Wilson, degué pensar Lovecraft en despertar-se, veges quin nom: el del protagonista del conte de Poe sobre el *doppelgänger*, el doble o sòsia d'un hom, que et persegueix fins al final. Li feia mal el cap. Si no s'hagués divorciat de Sonia, ella, que era una dona de món, sens dubte li hauria proporcionat una d'aquestes pastilles efervescents -miraculoses- d'Alka-Seltzer. Aquell invent recent de Tom Keene y Hub Beardsley, compost de bicarbonat i àcid acetilsalicílic, que era de bon tros el millor remei contra la ressaca dels escriptors malalts d'acidesa, cefalea i terror còsmic.

[imatge]

Muntatge amb un retrat de Lovecraft, fragments diversos d'anuncis d'Alka-Seltzer, la cèlebre frase d'obertura de "La crida de Cthulhu" i paràfrasis d'altres temes lovecraftians. Heus ací una traducció del text:

9 de cada 10

ESCRITORS DE TERROR CÒSMIC
EN PRENEN CADA MATÍ

Les bombolles d'Alka-Seltzer us alleujaran el mal de cap, el mal d'estómac, l'esplín i l'angoixa després d'una mala nit, experiències de malson i encontres en l'abisme pregon de la inconsciència. La cosa més misericordiosa del món és la incapacitat de la ment humana per a correlacionar tots els seus continguts. No passeu de vuit comprimits en 24 hores.

Part 3
Miscel·lània

Miscel·lània

Joan Francesc Mira, Sant Vicent i el miracle de Morella

El suplement de diumenge passat de La Vanguardia incloïa un article de Joan Francesc Mira titulat "San Vicente Ferrer en el tiempo de los milagros". L'autor ens hi esbossava breument el perfil de taumaturg ("autor de meravelles") de Sant Vicent i de pas promocionava el seu llibre *Sant Vicent Ferrer. Vida i llegenda d'un predicador*, premi Nacional de la Crítica.

L'enquesta de canonització de Sant Vicent, en 1455, va donar per bons un total de 873 miracles. No sé si un dels més xocants, el que va tenir lloc a Morella, figurava en aquella llista. A mi, i a tota la classe de primer de bàsica, ens el va contar donya Paquita. Diu que una vegada van convidar a dinar el sant en una casa de la capital dels Ports. La mestressa, ofuscada pel compromís, en veure que no tenia carn va sacrificar el seu fill, un xiquet menut. El va trossejar i el va guisar. Sant Vicent, però, es va ensumar la malifeta i va recompondre immediatament la criatura. Els artistes la representen dreta i nua damunt de la taula del menjador, entre plats i perols.

Joan Francesc Mira opina amb raó que aquesta proesa és difícilment superable. La compara amb guariments i amb altres ressurreccions menys meritòries i conclou que "... no hay duda de que ganaría el premio de honor en cualquier competición universal de milagros." Crec, tanmateix, que comet una exageració, víctima, potser, d'un excés patriòtic. Un professor tan saberut, d'erudició reconeguda, sens dubte no ignora que aquest miracle és còpia d'un altre anterior atribuït a Sant Nicolau de Bari, qui el va executar, a més a més, per triplicat: els seus beneficiaris van ser tres infants esquarterats per un carnisser. Amb la qual cosa, a dreta llei hauria d'endur-se ell el premi.

Aquesta dada referent a Sant Nicolau, la sé per un article de mossèn Alanyà publicat al butlletí d'AMIC (Amics de Morella i Comarca), però es pot comprovar consultant qualsevol enciclopèdia. Atribuir miracles a un sant, com més millor, era una manera habitual d'augmentar-ne el prestigi. I també pel prestigi, les ciutats es disputaven la propietat dels sants. Sant Nicolau de Bari en realitat era de Mira -vegeu quina coincidència de noms-, a l'Àsia Menor, fins que els italians van organitzar una expedició l'any 1087 per apoderar-se de les seves relíquies. Després va ser el Sinterklaas dels holandesos i el Santa Claus dels anglosaxons.

La literatura fantàstica té ramificacions diverses. Una és la metafísica, segons Borges. Les vides de sants en són una altra. Una de les meves

fonts preferides és la *Llegenda Àuria* de Jacopo da Varazze. Algun dia hauríem de tornar a parlar del miracle de la cama negra de Sant Cosme i Sant Damià, precursors dels trasplantaments, o dels fets sobrenaturals de la Santa apòcrifa de Vilafamés.

30 de setembre de 2002

Escric amb el cerebel

M'esmenten al suplement de Cultura de l'Avui. Lluís Llorc, en una ressenya de l'antologia *Paté de pedra*, destaca que en aquell llibret s'hi aplegaven uns quants noms assidus a les planes del suplement (Hac Mor, Escoffet, Casasses), i un grapat d'altres que no hi solen treure el cap. Encara sort que concedeix que fora de l'Avui potser "també hi ha vida cerebral".

Però no crec que ho digui per mi. Jo penso que més aviat escric amb el cerebel. Ja he explicat més d'una vegada la meva tirada per una mena d'escriptura relativament automàtica, i el cerebel és precisament el centre nerviós implicat en les activitats ràpides, com ara córrer o tocar el piano. Almenys això he llegit en algun lloc.

Una altra asseveració d'aquest crític és que les proses poètiques del *Paté de pedra* "són textos complexos i carregats d'un humor antisocial i provocador". La meva col·laboració ("La mida de Kong") tanmateix em sembla que era ben senzilla, i si hi havia cap mena d'humor en tot cas seria profundament social.

(D'altra banda, és cert que ja m'he acostumat a acceptar que els contes que escric, que a mi em fan sentir una mica de pena, molts lectors els troben subtilment irònics o fins i tot manifestament còmics.)

7 de novembre de 2002

La finestra de William Blake

L'any 1761, quan William Blake tenia tot just quatre anys, una nit se li va aparèixer Déu a través de la finestra de la seva cambra. El petit William va veure-hi una llum i després una cara.

Anys més tard, Blake explicava aquesta història a un amic i li va mostrar des del carrer que el seu pare va tapiar aquella finestra i altres de l'edifici perquè les autoritats municipals havien posat un impost nou que gravava les finestres. L'amic es va escandalitzar:

-Déu va ficar el cap per la teva finestra i va ser aparedada. Hauria de ser una capella!

Blake li va contestar:

-No pateixis. Déu devia mirar per totes les finestres de Londres.

1 de febrer de 2003

Les bombes i el bombarder

Ahir i avui els mitjans d'arreu del món ens assabenten de la mort d'Edward Teller, aquell físic hongarès, jueu, que va emigrar als EUA i va treballar a les ordres de Julius Robert Oppenheimer en la fabricació de les primeres bombes atòmiques. Més endavant va testificar contra el seu ex cap en un d'aquells judicis de la guerra freda en els quals valia tot: acusacions de filocomunisme i d'homosexualitat incloses. I va aconseguir així finançament per crear la superbomba d'hidrogen.

Paradoxalment, l'any 1945, quan eren a la base secreta de Los Álamos i quedaven pocs dies per a la primera prova de la bomba al desert de New Mexico, Teller va advertir a Oppenheimer que segons certs càlculs seus una reacció en cadena podria incendiar l'atmosfera i destruir tota la Terra. Oppenheimer no se'l va creure i va tirar endavant. Potser un dels dos, o tots dos, pretenien precisament això: destruir el món sencer. Com que van fracassar la primera vegada, Teller ho va tornar a intentar amb la bomba H. Vaig utilitzar aquest estrany episodi en el conte que donava títol a *El llibre de tòpics* (Brosquil Edicions, 2002.).

Per cert: diuen que Edward Teller era un dels models en què va basar Kubrick el personatge del Dr. Strangelove, el científic boig de la pel·lícula *Teléfono Rojo*.

11 de setembre de 2003

L'home esventat, o una esclatxa en el temps

Avui tornàvem a casa en cotxe i davant de l'Hospital Provincial, plantat a la vorera, hem vist un home la roba del qual es remenava com si la fes voleiar el vent. Però no bufava gairebé gens d'aire. Portàvem les finestretes abaixades, per la calor, i no notàvem més que una briseta mesquina. Tan bé que ens hauria vingut per refrescar-nos! Ni els altres viants, ni els arbres, no exhibien cap senyal d'un vent inexistent.

Imma ha conjeurat:

-Potser aquest home s'ha equivocat de dia.

3 d'octubre de 2003

La qualitat dels pinsos

L'any passat, en una revisió rutinària, els metges de la mútua em van descobrir que tinc l'estructura genètica d'un porc espí. Els resultats de les anàlisis, em deien, són inequívocs, i m'ensenyaven uns llargs llistats de xifres que no podien esperar pas que entengués. Evidentment vaig demanar una segona opinió, una tercera i una altra encara. Cada especialista que vaig consultar va ratificar el diagnòstic. L'origen del trastorn, tanmateix, els era desconegut. Algun va atribuir-lo a les hormones o a les carns dubtoses que d'un temps ençà s'introdueixen als pinsos.

El mal és que ara a la Seguretat Social ja no em volen atendre i he hagut de buscar una clínica veterinària de pagament.

18 de febrer de 2004

El caragol

L'altre dia vam comprar una planta i, després d'instal·lar-la a la minúscula galeria on tenim la rentadora i els fils d'estendre, Imma va descobrir que hi havia un caragol, gros i rodó, amagat entre les tiges. "Pareix mort", em va dir. El vam desenganxar i el vam deixar damunt de l'ampit de la finestreta.

Al cap d'una estona, però, vam observar com treia el cap, les banyes i la panxa. Es va arrossegar a poc a poc fins el test, es va enfilar amunt cap al verd i finalment es va col·locar si fa no fa al mateix punt i en la mateixa posició d'abans.

Encara hi és.

23 de maig de 2004

El món de la construcció

"This is a man's man's world", cantava James Brown l'any 1966. Però fins i tot dins del gènere dominant sempre hi ha hagut classes. Bàsicament dues: els constructors i la resta. El món és dels constructors. De la Torre de Babel ençà, tots els grans projectes de la humanitat que es coneixen han estat vertebrats per l'argamassa i han tingut la teulada com a únic fi.

Em diuen ara que davant de l'escàndol de les tortures, en aquelles mateixes terres de Mesopotàmia, l'emperador Bush ha promès que demolirà la presó d'Abu Graib, un dels escenaris de la infàmia, i que n'edificarà una altra de més gran i més moderna. Es reparteixen les llicències d'obres, aquesta per a tu i aquesta per a mi, i s'ha acabat el

bròquil. Al nostre país de circumstàncies, el virrei local o president de la Generalitat Valenciana acaba d'anunciar que es construirà una biblioteca *virtual* (sic) al centre de Castelló.

La qüestió, ja ho veieu, és construir, un verb que de vegades no sembla antònim sinó sinònim de destruir. Si no hi ha solars ja faran una passada les aplanadores, o els bombarders. Els problemes no se solucionen, les mancances perduren i els conflictes s'agregen. Però no cal patir perquè els diners públics circulen, tot i que sigui en una sola direcció. I l'economia, per tant, va bé: la d'ells, és clar, la de la classe constructora, o destructora, que Déu la guarde molts anys.

26 de maig de 2004

Els darrers moments de Primo Levi

El número de juny de la Revista de Occidente publica una reconstrucció de "Los últimos momentos de Primo Levi", obra de Diego Gambetta, professor de Sociologia a Oxford.

D'entrada em va xocar el plantejament de l'article, perquè tenia entès que Levi es va suïcidar i perquè, havent llegit *Si això és un home*, em costa entendre que ningú es pugui preguntar: "¿Cómo pudo perder Levi esa fuerza y lanzarse de un salto a la muerte?" Està bé que cadascú es miri les coses des del seu punt de vista, però hi ha una citació de Leon Wieseltier, per al qual el suïcidi de Primo Levi refutava el missatge de fortalesa i d'esperança dels seus llibres, que em sembla, més que injusta, injustificable o directament pèrfida.

Al capdavant, però, el quid de la qüestió és un altre: si les dades factu- als que exposa Gambetta són certes, sembla que simplement Levi no es degué suïcidar. Almenys no va ser un acte premeditat i els indicis apunten més aviat a un accident que a una possible crisi sobtada. Per què, aleshores, es va acceptar tan fàcilment la versió inicial de la mort voluntària? Potser perquè quadrava molt bé amb l'estereotip romàntic de l'escriptor, reforçat en aquest cas per la condició de supervivent d'Auschwitz. Això que Gambetta anomena "trampa cognitiva" ens enlluerna i ja no parem compte als fets, a les coses com s'han esdevingut realment. Sens dubte passa sovint. En un cas semblant, quan es va morir José Agustín Goytisolo gairebé ningú no es volia creure la versió de la família. Un suïcidi resultava més poètic.

29 de juny de 2004

Obituari Mabuse

Segons els arxius de la policia alemanya, el doctor Mabuse va iniciar la seva carrera criminal a Berlín l'any 1922. Seleccionava els jugadors més acabalats i més inexperts a les timbes de la ciutat i els desvalisava. Si calia feia servir la hipnosi. En 1932 va simular la seva pròpia mort per escapar del manicomi on havia estat reclòs. En 1936 és a Espanya amb la Legió Còndor, assajant tècniques novíssimes de guerra psicològica. En acabar el conflicte gosa estafar el mateix general Franco amb la promesa d'un petroli sintètic, elaborat a base d'arrels i aigua del Jarama, que resoldria per sempre l'escassetat de combustible. Els seus testaferrós -un austríac que es feia dir Von Filek i el xofer del Caudillo- van parar a la presó. Però hi ha qui afirma que Von Filek era verament Mabuse. No ho podem saber. Tots els esdeveniments relatius a aquest geni del crim són entelats per una boira que no ens permet mai conèixer amb certesa ni el què ni el com.

Vers la fi dels anys cinquanta el trobem a València. Exerceix com a psicoanalista en un gabinet del carrer de les Barques. Els contactes que fa són decisius en anys posteriors perquè s'enriqueixi amb negocis immobiliaris a la costa. Més recentment hom el veu, sempre en segon pla, amb noms i rostres canviant, en els consells d'administració de diverses empreses privatitzades; al capdavant d'un colp d'estat en un país africà ric en recursos naturals; en una cimera de la Trilateral; a la llotja del València C. F.; a la balconada de Sant Pere del Vaticà, darrere dels cardenals, el dia de l'elecció de Sant Josepratzinguer com a Summe Pontífex; en una mesquita a l'Iraq; en un cantó d'una foto, una ombra fugissera que surt de l'Elisi, en un número vell de Paris Match; en un cromó de la col·lecció "Dolents del món"; en un replà del carrer del Sant Esperit de Benimaclet, a les fosques, durant una apagada elèctrica; en el servei d'urgències de l'Hospital de la Vila Joiosa, on va ser atès per la mossegada d'un gos borni, dit Fritz -Friedrich Christian Anton Lang- que no havia estat vacunat, ai las, contra la ràbia. Rip, amén.

23 d'abril de 2005

Impressions de Sant Cugat

(Referents a unes jornades sobre "El dietarisme i el nou dietarisme dels blocs".)

...

1. De la primera època d'El Temps, recordo especialment els articles de Ramon Barnils i els de Biel Mesquida. Fa poc vaig llegir que Mesquida,

mallorquí de mena, va néixer "casualment" a Castelló. Com Cortázar, vaig pensar. Deu ser molt literari néixer lluny d'on et tocava. Les biografies de Julio Cortázar solen dir que va néixer a Brussel·les "accidentalment", però un dels seus biògrafs, Montes Bradley, ha argumentat d'una manera inapel·lable que ningú neix enlloc accidentalment, sinó perquè la seva mare hi és. Aquests dies he conegut Biel Mesquida, un escriptor d'una presència física, verbal i literària que imposa. Una coneixença d'aquestes -poques- que t'alegren l'esperit. I m'ha confirmat en un apart que va néixer en aquest tros de província perquè la seva mare, mestra rural, hi era. Quan va ser l'hora, un camió la va dur des del Mas d'en Sales, al terme de Culla, fins a alguna clínica de la capital.

2. Joan Josep Isern diu que aquest invent dels blocs funciona, que hi ha gent a l'altra banda de la pantalla. Que Partal i Maresma, Maresma i Partal, són els darrers representants de la cultura hippie. Jo no crec que siguin els darrers. Moltes vegades ens pensem que el món s'acaba amb nosaltres i els nostres amics. Però malgrat tot res bo acaba del tot.

3. Vicenç Villatoro, a la taula al meu costat, fa notar que els escriptors de llibres porten ploma i els de blocs gastem boli. Una diferència d'estatus, més que evident en el cas del qui parla i de qui escriu açò. Que el dia que el facin fora de l'Avui obrirà un bloc. Que a ell només li interessin aquells dietaris els autors dels quals han viscut fets excepcionals, o tenen una intel·ligència excepcional, o una mirada excepcional. Que escriure dietaris és una malaltia. Que ell en té uns d'inèdits que no pensa publicar mai, guardats "en uns discos" perquè no es perdin. Sí que sembla una malaltia.

4. Àlex Susanna, tot i declarar-se "un diplodocus", confessa que ja no escriu cartes, només correus electrònics. Fa cinc anys explicava a l'Avui que la seva dona tenia correu electrònic i que ell el feia servir "molt de tant en tant", que preferia les cartes. Anem avançant, almenys ell, encara que sigui a poc a poc. (Quan parlem de dinosaures hauríem de tenir en compte que el seu problema no és que fossin animals antediluvians, sinó que tenien el cervell molt petit.)

5. Això d'Àlex Susanna i l'Avui va ser a l'especial de Sant Jordi de l'any 2000. Preguntaven a una cinquantena d'escriptors com havien viscut "la revolució d'Internet" i obtenien d'alguns respostes antològiques. La setmana següent Màrius Serra els va dedicar un article titulat "Bartleby d'Internet", per aquell Bartleby indolent de Herman Melville que sempre preferia no fer res del que li plantejaven. Ara i ací a Sant Cugat, Màrius Serra, entre moltes altres diferències amb els mitjans tradicionals, remarca que els blocs manquen de "filtres consensuats" com els que diu

que funcionen per exemple en la premsa. Caldria veure qui ha consensuat amb qui aqueixos filtres.

6. Pere Rovira creu que la llibertat que diem que representen els blocs és "la llibertat de dir la primera xuminada que se t'acut". Afirmar també que llegir és llegir un llibre. Em sorprèn que ho digui, perquè el seu dietari es va publicar primer en un periòdic en forma d'articles. En general trobo que parla massa d'allò que no coneix. I que de vegades encerta el blanc, quan parla del que sap, que és escriure. Li pregunten què és escriure bé i al cap d'una estona respon que és no escriure malament (em recorda allò d'Aristòtil, i de Davidson, sobre la veritat: aquestes nocions tan bàsiques són indefinibles, tothom sap necessàriament què signifiquen i no cal encaparrar-s'hi).

7. Carles Miró protesta perquè ací no hi ha blocs que facin rectificar els periòdics. No explica perquè ha tancat el seu bloc i ningú li ho pregunta. Potser ja saben, tots i totes, les raons. Jo no les sé.

8. A molts dels escriptors que coneixen el tema més superficialment, que hi estan menys familiaritzats, els blocs els provoquen una sensació de velocitat. I això els pareix incompatible amb la literatura de debò, que exigeix repòs i reescriure molt. Diversa gent intenta explicar que una entrada d'un bloc es pot deixar madurar tant de temps com calgui i que es pot editar i reescriure sempre que es vulgui. Un mecanisme àgil de publicació no implica que hom escrigui necessàriament a rajaploma. Altres han defensat les possibilitats literàries de l'escriptura ràpida.

9. Xavier Pla diu que Josep Pla li va dir això a Néstor Luján l'any 1947: "Tingui paciència, llegeixi els escèptics, obri un dietari."

10. Teresa Amat diu que això de "blocs literaris" li fa angúnia. A Robert William Chambers li feia angúnia la paraula "literatura". A mi em fa angúnia que alguns parlin d'"escriptors professionals", com si el fet de cobrar per escriure tingués cap relació més que circumstancial amb la qualitat d'allò escrit: amb la literatura. L'angúnia és una cosa molt personal.

11. Molts estem d'acord que els blocs donen satisfacció a la necessitat d'expressar-se, de dir la teva, d'aviar les dèries de cadascú. La malaltia que diu Villatoro. Jo crec que la pateix tothom. Màrius Serra ens recorda les barres dels bars (jo em recordo, però no ho dic, d'un passatge de *Si això és un home* en què els infrahabitants del barracó pensaven contra tota esperança com ho contarien, allò).

12. Alguns dels autors esmentats tenen enllaç web, altres no. Els que sí que en tenen, em fa observar algú que són més o menys els mateixos que agraeixen a Vilaweb i a la Institució de les Lletres Catalanes que els

hagin convidat a participar en les jornades. Els altres, els que no tenen pàgina web, fan l'agraïment només a la Institució.

...

9 de juny de 2005

L'asma com a maledicció

Divendres passat, fullejant el diari, vaig topar dues vegades amb el Che Guevara en dues pàgines diferents. La primera era un article d'un periodista ianqui, una mena d'anecdolari de l'horror bèl·lic, que esmentava breument un ex agent de la CIA involucrat en la captura i l'execució del Che Guevara a Bolívia. L'altra era l'obituari del fotògraf que va retratar el Che mort.

Com que on n'hi ha dos n'hi ha tres, en això que plego el diari, torno al llibret que porto entre mans aquestes darreres setmanes (*In Patagonia*, de Bruce Chatwin) i heus ací que l'ubic revolucionari també hi és, al cap tot just d'un parell de frases! (capítol 22).

De coincidències, però, ja en parlarem un altre dia. Ara només volia aturar-me en una cosa que diu que va dir el tipus aquell de la CIA: que pateix asma des d'uns moments després de morir el Che Guevara, el qual era, com sap tothom, asmàtic crònic.

Jo també sóc asmàtic, però, ara que hi penso, fa molts anys que no he patit cap crisi seriosa. Potser vaig transferir la malaltia, en tot cas de forma inconscient, a algú que no se'm va portar gaire bé?

21 d'agost de 2005

Cal·ligrafies vs. tipografies (*simple minds*)

Article d'Esther Tusquets en Babelia, ahir: "Heidegger y el correo electrónico". L'escriptora i editora confessa que, tot i conèixer-ne els avantatges, el correu electrònic no li agrada i s'hi ha resistit. "Inútilmente", perquè el progrés va així. Fins ara, però, diu que no havia argumentat la seva posició contrària. Ni ara tampoc, penso jo després de llegir l'article complet. En la darrera frase el resumeix com un "réquiem por la escritura a mano": un comiat i una lamentació, no un argument.

Em faig algunes reflexions ràpides.

1. És una llàstima que persones intel·ligents no percebin res més que avantatges "pràctics" en el correu electrònic. En realitat volen dir instrumentals: velocitat, estalvi. Costa tant adonar-se de les possibilitats comunicatives que obren el correu i altres tecnologies emergents? Quantes

converses, quants intercanvis no podrien tenir lloc mai d'una altra manera per condicionaments de distància o de temps.

2. L'objecció principal d'Esther Tusquets contra el correu electrònic sembla que és la despersonalització. És aleshores que cita Heidegger: "En la escritura a máquina todos los hombres parecen iguales." I tot seguit ella rebla: "[en] los e-mail lo son sin paliativos". Que potser no en llegeix el contingut? Sembla que pateixi una fascinació per la cal·ligrafia, tan nefasta sens dubte com la fascinació per la velocitat que atribueix als partidaris del correu electrònic. D'altra banda, no es deu fixar gaire en els llibres que publica la seva editorial, o els trobaria també tots iguals... Si no és que té el rar privilegi de llegir-los manuscrits, de la pròpia mà dels autors.

3. No és tan senzill. No s'han deixat d'usar els bolis (o les plomes) i els quaderns. Ni Correus ha tancat, ni les impremtes. El vídeo tampoc no va matar l'estrella de la ràdio. Potser la culpa és de les comparances: comencem a entendre les coses noves assimilant-les a aquelles que ja coneixíem i parlem de correu, de blocs, però això no vol dir que s'imposi reemplaçar sempre totalment les velles amb les noves.

4. Ja té raó a sospitar que el correu electrònic "tal vez hubiera suscitado en Heidegger ciertos reparos." En lloc del rector nazi de Freiburg, jo prefereixo recórrer a un professor d'Oxford de perfil més moderat: John L. Austin (*How to Do Things with Words*, "Other Minds", etc.) va dir alguna vegada que el món i les persones són complexos. I que els que són simples són els filòsofs: els que ens posem a filosofar i tot d'una simplifiquem. Digressió, o no tant: la diferència entre Austin i Heidegger podria ser la mateixa que MacIntyre va remarcar que hi ha entre Aristòtil i Plató: si el primer era merament conservador, l'altre va ser un reaccionari dels grossos.

(Les reflexions precedents són ràpides perquè aquesta nit encara tinc feina a casa i demà he de matinar. Jo no sóc ric i per tant no em sobra el temps. La senyora Tusquets, parlant del "culto omnipresente a la velocidad", no entén que tinguem pressa i que ningú vulgui guanyar un temps "para el que temo que muchas veces no se dispone de otra ocupación mejor." Millor, no ho sé, però més urgent moltes vegades sí. Li ho asseguro.)

12 de setembre de 2005

Déu abandona Calatrava

Avui la premsa es fa ressò d'unes paraules de Santiago Calatrava, l'arquitecte oficial del règim, pronunciades en ocasió de rebre l'Alta

Distinció, en majúscules, de la Generalitat, també en majúscules. Diuen que va dir que ell es concep "com un obrer que guia altres obrers per, a través de la tècnica, intentar concloure art amb l'ajuda de Déu".

En una altra pàgina del mateix diari on llegeixo aquesta oda carrin-clona, m'assabento que des d'algunes files del Palau de les Arts ni tan sols no es pot veure l'escenari. Recordem-ho: dissenyat per Calatrava i inaugurat dissabte. "Butaques cegues" és la denominació tècnica d'aquest curiós fenomen i n'hi ha més en aquest teatre que en gairebé cap altre del món, d'antics o de moderns. No pareix que Déu, malauradament, hi hagi pogut fer res.

(Els projectes de Calatrava solen ser espectaculars, cridaners, però resulta molt més dubtós que siguin útils, funcionals, o ni tan sols raonables. O que estiguin ben fets.)

(Ja vaig entenent per què relaciono sempre aquest senyor amb aquells dos germans, igualment famosos, que passejaven pels escenaris el mateix cognom que ell.)

12 d'octubre de 2005

PS. Nota del 3 de desembre de 2006. Una altra notícia sobre el Palau de les Arts: l'escenari s'ha esfondrat. Per sort no hi ha hagut ferits. Déu ho ha volgut així. S'han cancel·lat les representacions previstes i els tècnics no creuen que es pugui tornar a obrir aviat.

La nostàlgia de la mar

Aquesta vesprada m'he adonat que prop de casa tenim un "Centre d'Estudis Nàutics": una mena d'acadèmia on suposo que deuen ensenyar a pilotar embarcacions.

En un tres i no res m'he imaginat que tenia guardada a casa una ampolla, trobada a la platja un dia, un estiu llunyà, amb un missatge a dins i un mapa del tresor. Aleshores, en topat aquest centre, m'hi matriculava, però l'aprenentatge era força lent i al cap de poc de temps negociava amb l'amo, un llop marí retirat, d'anar a mitges en la recerca. Ell ja no podia navegar, pel reuma i per altres mals a conseqüència de l'edat. Salpàvem, doncs, el seu fill i jo. Posàvem rumb als mars del sud.

El periple era llarg i més dur que no havíem previst. Les vicissituds de la travessia feien néixer i tot seguit enfortien una grossa amistat. Al final, el meu benvolgut company d'aventures moria d'un febrada a les envistes de l'illa, després d'haver eludit les escomeses dels pirates i dels taurons. En tornar, endemés de la fortuna acabada de guanyar, compartia amb el vell capità la nostàlgia de la mar i del fill perdut.

22 de novembre de 2005

El temps no em condeix

En el cèlebre conte "El perseguidor" de Julio Cortázar, el saxofonista boig i genial -personatge inspirat en Charlie Parker- explica al narrador que entre la parada del metro d'Odéon i la següent -un trajecte d'un minut- ha estat capaç de recordar amb morositat, amb tots els detalls, diversos episodis de la seva vida, inclosa mot a mot, nota a nota, una llarga cançó que li cantava la mare quan era petit. Tot plegat en un minut. Aquesta paradoxa temporal és una de tantes experiències estranyes que l'obsessionen.

Jo, molt més vulgar, avui he tancat els ulls a la parada de la Farola -a l'autobús: a Castelló encara no tenim metro- i en tornar a obrir-los, al cap d'un segon, ja érem dues parades més enllà, a l'avinguda de Borriana. És a dir, a l'inrevés que el saxofonista: a mi el temps no em condeix. O que passo molta son.

7 de febrer de 2006

El tigre, el fantàstic i la multiplicitat de lectures

Pel que fa a la meva idea del fantàstic, el deute amb Julio Cortázar crec que és més que evident. En una entrevista que va emetre Televisión Española en 1977, Cortázar insistia a explicar que no concebia el fantàstic com un altre món a banda del món real, sinó com una part constituent de l'experiència quotidiana. Fantàstic, així, no s'oposa a realitat, ni a realisme, sinó que s'hi uneix en un tot, s'hi entrellaça.

Tot seguit, en aquell mateix programa l'entrevistador -Joaquín Soler Serrano- esmentava *Bestiario* (1951), el primer recull de contes de Cortázar, i feia referència al relat que dóna títol al volum: "Hi apareixen aquestes històries realment fascinants, començant per la de la senyoreta sensitiva que creu que té un tigre", afirmava tot intercalant alguna rialleta. L'escriptor, d'esquena, assentia discretament.

"Bestiario", el relat, és al meu parer un dels millors que va escriure Cortázar. L'he llegit unes quantes vegades, però a mi sempre em va semblar -vaig entendre- que hi havia de debò un tigre en aquella casa de camp. Ni tan sols no em vaig plantejar que no hi fos. Deu ser que existeixen diferents maneres de llegir cada història, d'entendre el món, i el fantàstic seria una d'aquestes maneres. No ens prenem tots igualment, per exemple, les coincidències que ens esdevenen.

(En Calvin i Hobbes, la tira còmica de Bill Watterson, Hobbes sol aparèixer com un tigre: sempre que ell i Calvin, que és un nen petit, són

sols. Però quan hi són els pares de Calvin, Hobbes només és un ninot de peluix. Això vol dir que realment no existeix el tigre? No necessàriament. Watterson prefereix parlar de dues versions de la realitat. Calvin hi veu un tigre, però els seus pares no. Soler Serrano tampoc no el veia.)

Després de "Bestiario", l'entrevistador i l'entrevistat emprenien directament aquesta qüestió de la multiplicitat de lectures a propòsit de "Casa tomada". Cortázar deia que va ser la transcripció d'un somni, d'un malson en el qual era expulsat a poc a poc de casa seva per una presència ignota, ominosa. Li va xocar, doncs, que molts veiessin en aquest conte una metàfora del peronisme, però no descartava que fos una interpretació encertada: en els contes, com en els somnis -com en la vida-, no sempre som conscients a priori de tots els significats, de totes les intencions. Rarament ho som.

26 d'abril de 2006

La (mala) memòria

Anit, en acabant del triomf del Barça, mirava a TV3 unes imatges de la Rambla i barrejava records. L'any 1994 vaig anar un dissabte al Saló del Còmic de Barcelona. Devia ser al començament de maig, la data habitual del Saló fins no fa molt. Hi vaig tenir l'oportunitat de conèixer personalment en Max (*Peter Pank, Nosotros somos los muertos, Bardín el superrealista*), amb qui ja havia intercanviat un parell de cartes i alguna dedicatòria.

Aquell vespre Max em va presentar un amic seu, un periodista mallorquí que crec que em va dir que escrivia per a La Vanguardia sobre temes culturals. A hores d'ara aquesta persona té un càrrec important -és director de l'Institut Ramon Llull- i ha estat una mica controvertit per unes declaracions en un periòdic anglès. Diu que va dir que les subvencions al llibre en català han fet que s'imprimeixi qualsevol cosa i que això és contraproductiu.

Recordo que aquella nit vam anar a sopar a un restaurant pakistanès. Potser al Born, però llavors jo no coneixia gens aquella part de Barcelona i no puc estar segur d'on era. Pel camí vam presenciar les celebracions populars d'un gol del Barça al Bernabéu. Més tard, cap a les dues, com que sóc de poble em va sorprendre enormement que els quioscos de la Rambla estiguessin oberts i que ja tinguessin els periòdics de diumenge, amb les cròniques del partit i la foto del gol a la portada. No sé si va marcar Romário o Guillem Amor.

Abans o després de sopar -ja aneu veient que mala memòria- vam fer unes copes en un bar, en un racó de la plaça Reial. Entre cervesa i

cervesa, el periodista mallorquí -un xicot d'allò més afable i civilitzat, a qui Max havia tingut l'amabilitat de fotocopiar el meu primer llibre: recordeu sempre que fotocopiar *no és delictes*, ans al contrari!- m'explicava fil per randa la trobada de Jorge Luis Borges amb Robert Graves a Deià, tots dos ja ancians. Una ocasió sens dubte excepcional, de la qual ell havia estat testimoni. Suposo que me'l devia escoltar embadalit.

Els records fugeixen, s'esmicolen. De vegades, no saps com, retornen embrollats. Almenys l'escriptura permet fixar-los ni que sigui momentàniament. Paga la pena aturar-se a escriure. Fins i tot la mala memòria és preferible a l'oblit.

18 de maig de 2006

Facècies i apotegmes

"Eugenesia" és un dels més de cent *Cuentos breves y extraordinarios* reunits per Borges i Bioy en 1955:

Una dama de calidad se enamoró con tanto frenesí de un tal señor Dodd, predicador puritano, que rogó a su marido que les permitiera usar de la cama para procrear un ángel o un santo; pero, concedida la venia, el parto fue normal.

- Drummond, *Ben Ionsiana* (c. 1618)

El títol, tanmateix -tot i que s'ha mantingut en reculls posteriors, p. ex. en *La mano de la hormiga. Los cuentos más breves del mundo y de las literaturas hispánicas*, Universidad de Alcalá de Henares, 1991- va ser òbviament una aportació dels dos il·lustres antologistes. De fet, l'anècdota o miracle a l'inrevés del predicador i la seva dama enamorada, com molts altres dels *cuentos* del llibre, no era a l'origen una peça independent, sinó tan sols unes frases extractades d'un text més extens. En aquest cas es tractava de les notes preses pel poeta escocès William Drummond quan el seu col·lega anglès Ben Jonson va anar a passar uns dies a casa seva pel Nadal de 1618. Gràcies a la llibreria virtual Amazon.com, que ens deixa cercar dins del llibre encara que no l'hàgim comprat, podem trobar el seductor mossèn Dod a la secció "Jeasts and Apotegms" (facècies i apotegmes: és a dir, bromes i sentències). En l'anglès renaixentista de Drummond la cosa anava així:

A Gentlewoman fell in such a phantasie or phrensie with one Mr. Dod, a puritan preacher, that she requested her Husband that, for

the procreation of ane Angel or Saint, he might lye with her;
which having obtained, it was but an ordinarie birth.

Aquestes *Notes* de les converses de Drummond i Jonson han estat reivindicades com a antecedent directe de l'entrevista periodística, pel fet que Drummond formulava les preguntes i després es limitava a anotar les respostes del seu convidat, sense plasmar-hi la seva opinió. Però caldria tenir en compte que allò eren notes privades d'una conversa privada. Són plenes de xafardeigs i de paraules aspres contra altres autors. Diuen que quan les va publicar per primera vegada la Shakespeare Society en 1842, la reputació de tots dos poetes es va deteriorar: la d'un per anar-se'n de la llengua i la de l'altre per estirar-li-la. Pura hipocresia. De què esperaven que parlessin dos escriptors en acabant de sopar?

23 de maig de 2006

Xiclets Santa Anna

Quan jo era menut, el general Santa Anna era el dolent de la pel·lícula d'*El Álamo*: l'autoritat mexicana amb mostatxo que passava a degolla uns rebels idealistes liderats per Davy Crockett. O per John Wayne, o com li diguessin al paio aquell que es calava el barret de castor.

Després, quan ets gran, t'assabentes que un dels motius de la rebel·lió dels texans era que Mèxic havia abolit l'esclavitud i aleshores ja no et pareix que els del nord fossin tan i tan idealistes. En això devia consistir la pèrdua de la innocència: ens havien enganyat, tots sense excepció eren dolents. Perquè de López de Santa Anna tampoc no te'n podries refiar. Va presidir el seu país sis o set vegades en una època convulsa, va participar en mil conspiracions, va rebre el títol de *generalísimo* i va perdre gairebé totes les batalles. Els aduldors li deien "Padre de la Patria", "Visible instrumento de Dios" i "Napoleón del Oeste", entre altres floretes. Fins que el van fer fora i es va exiliar a Cuba i a Nova York.

Però si tens sort i continues creixent -si no et mors, ni t'atures- potser t'adones que la realitat no és unidimensional, que del blanc al negre hi va una gamma de grisos. John Wayne ho feia molt bé a *La diligència*, i quan li van proposar d'entrar en política, evidentment com a candidat del Partit Republicà, va contestar que seria ridícul que un actor pretengués fer això. I ara llegeixo que a Santa Anna se li pot atribuir la invenció del xiclet. Diuen que quan vivia a Nova York li va donar la idea a un industrial conegut seu, en Thomas Adams, el qual la va patentar -coi de gringos- i va començar a vendre l'"Adams New York Chewing Gum" a partir

de 1871. No sé si aquesta nimietat el redimeix o no, però almenys a mi em fa gràcia.

6 de juliol de 2006

Dimarts: Lobsang

Ahir algú va esmentar Lobsang Rampa (*El tercer ull, El metge de Lhasa*) i algú altre va puntualitzar el *nom de plume* complet del fals lama: T. Lobsang Rampa. Arribats en aquest punt, el de la 'T', la pregunta es feia ineludible: què significava la inicial? Jo creia recordar-ho: Tuesday, dimarts. Després la Wikipedia m'ho va confirmar: es veu que, segons ell, a tots els tibetans de classe alta els posaven el nom del dia de la setmana en què havien nascut.

Vaig aprofitar l'ocasió per repassar algunes altres dades més o menys conegudes. Per exemple, que un detectiu dit Clifford Burgess va descobrir la identitat real d'en Tuesday Lobsang: a saber, Cyril Henry Hoskins, anglès, nascut a Plympton en 1911 i afeccionat des de jove a les lectures teosòfiques. Va resultar que ni tan sols havia estat mai al Tibet ni en coneixia l'idioma. Quan aquesta informació es va fer pública, ell no va negar les circumstàncies del seu naixement, però argüí que un cert dia, temps enrere, l'esperit del veritable monjo tibetà havia ocupat el seu cos i hi havia restat allotjat.

El que em costa molt i molt entendre és per què diversos articles que denuncien la seva impostura, remarquen que el senyor Hoskins no era un lama tibetà *sinó* "el fill d'un lampista". Què coi hi té a veure la professió del seu pare? Ja hi tenim el fotut classisme de sempre, tan volgut com ací, o pitjor, a les Illes Britàniques. Segurament hauria tingut més sort si en lloc d'un proletari hagués estat un d'aquells elitistes excèntrics, com els arxifamosos del grupet de Bloomsbury, que es complaien a disfressar-se de prínceps abissinis per burlar-se de l'Imperi i tothom els reia l'acudit. Segur que si hagués estat d'un ells, hom li hauria tolerat qualsevol vel·leïtat orientalista i fins i tot que es proclamés posseït per l'esperit de qui ell preferís.

6 de juliol de 2006

Agermanats pel totxo i la pala?

Fa una vintena d'anys, l'Ajuntament de Castelló de la Plana es va agermanar amb el de Châtellerault. Hi ha plaques indicadores d'aquesta unió quasi mística a les entrades de la ciutat, i prop d'on jo visc tenim una avinguda de Châtellerault amb totes les lletres i l'accent circumflex.

Ni jo ni ningú que jo conegui en sabem gairebé res, d'aquella vila francesa, més que les coordenades geogràfiques aproximades. L'altre dia, però, el *Diario de lecturas* d'Alberto Manguel em va descobrir un tret compartit i un possible motiu del conveni adés esmentat, llevat que ací el punt de partida segurament no era tan formós. I que no vam allotjar mai en Cartesius:

Desgraciadamente, la avaricia de las autoridades locales ha convertido Châtelleraut en un inhóspito centro comercial, para lo cual han hecho caso omiso de los hermosos edificios del siglo XVI (la casa donde vivió Descartes, por ejemplo) y del elegante puente sobre el río Vienne, y han construido un enorme aparcamiento después de cortar todos los árboles.

19 de juliol de 2006

Pneumàtica

Alberto Manguel cita un proverbi islandès citat per William H. Auden: "A cadascú li plau l'olor dels seus pets". Amb això està fent referència als nombrosos diaris o dietaris de la literatura universal: la passió pel jo, l'obsessió de parlar de mi, de mi, de mi. L'egotisme.

Si jo m'invento un diari d'una altra persona com estic fent en el meu proper llibre -*Això no és tot*, pretesament escrit per un tal Charles Beauvoir entre l'any 2001 i el 2002-, m'estic tirant uns pets seus imaginaris, o són els meus pets de debò i faig com si se'ls hagués tirat un altre jo fictici? Crec que la resposta correcta és la segona.

(Deu ser l'agost, aquesta calor de merda...)

23 d'agost de 2006

Besnét d'un terrorista

Llegeixo al Levante d'avui que l'Ajuntament de Morella ha convidat alguns descendents de Ramon Cabrera a visitar la ciutat, en ocasió del bicentenari del general que se celebra enguany. Un dels que han confirmat la participació als actes és l'escriptor i viatger anglès Simon Gandolfi. En el seu bloc feia esment de la cita el 15 de juliol passat:

Per família, sóc tan britànic com hispà. El meu besavi, Ramon Cabrera, era un terrorista espanyol. Va transformar la seva banda terrorista en un exèrcit, va guanyar batalles i va esdevenir

Marquès del Ter, Comte de Morella. He de fer una xerrada a Morella el 6 [en realitat és el 8] de desembre en commemoració del seu bicentenari. En fer això, lloaré un terrorista i em convertiré en un criminal d'acord amb les estúpides lleis proposades per l'actual govern britànic i aprovades pel Parlament. Al govern tristament li manquen historiadors. La majoria són advocats. Si fossin historiadors s'haurien guardat d'enviar les tropes a la guerra a l'Iraq i a l'Afganistan.

Ja pot ben dir el que diu. Qui es pensi que no pugui ser un dia o altre besnét, o besavi, d'un terrorista, que llenci la primera pedra. I que tingui sort i que no li reboti.

Quan anotava aquestes frases, Gandolfi era a Panamà. Fa menys d'un mes va arribar a la Tierra del Fuego, el punt final d'un viatge en moto per tot el "pati de darrere" d'en George W. Bush que ha anat enregistrant al bloc. Té setanta anys i admet que aquesta aventura li feia una mica de respecte, però diu que podien més les ganes de saber què en pensen els joves d'Amèrica, de la situació dels seus països i de la política dels EUA i del seu aliat, el Regne Unit.

21 de novembre de 2006

La confabulació del cocodril

Un dels jurats va arribar tard i es va disculpar tot explicant que venia d'un curs de voluntats anticipades. El premi d'assaig havia quedat desert. El de poesia va anar a parar a Castelló (en trucar-li, la guanyadora va rebre la notícia amb un crit d'alegria). El de narrativa a Nova York: per a un senyor de Blanes, metge, que està treballant a l'Hospital Mount Sinai.

Els escriptors som gent de bon apetit, de gustos senzills i de conversa fàcil. Una mica abans de les deu vam deixar que ens portessin cap a un restaurant en un carrer que s'allunyava d'Almassora per endinsar-se en la nit i en el fred. Vam demanar cocodril, però no en tenien prou per a tothom i alguns van preferir peix: rèmol. O potser em confonc: no devia ser una varietat de palaia? El cocodril, en tot cas, era mexicà, de granja, no el cocodril siamès -il·legal, furtiu- que té propietats secretes, conegudes només dels iniciats, i que ens havia estat suggerit prèviament en veu baixa.

Vam parlar del menjar i del beure, del cos i de l'ànima, de la voluntat, anticipada o ajornada, d'arbres, de filologia, dels noms dels peixos: dels

noms misteriosos de les coses. D'una ciutat habitada per gossos. De llocs on uns han estat i on uns altres no anirem mai.

A la mitjanit vam tornar cadascun al seu cau, a colgar-nos sota les mantes i a continuar fabulant en solitud i silenci, indistintament vers el son, vers el somni.

(*Fabular*: aquest verb no és al DIEC ni al DGLC, però sí al Català-Valencià-Balear, que li dóna aquesta etimologia: del llatí *fabulari*: "parlar, contar, dir faules").

16 de desembre de 2006

L'idil·li del tramvia

S'han escrit contes sobre aquest tema fins i tot des d'abans que els publicistes descobrissin el filó. Entre molts altres, suposo, els següents:

- "Una faula", de Robert Fox, en *Sudden Fiction* o *Ficción súbita* (Anagrama). Un noi agafa el metro el primer dia de feina, coneix una noia i el revisor es disposa a casar-los a punt d'arribar a la parada.
- "Ómnibus", de Julio Cortázar, en *Bestiario* (Alfaguara, Punto de lectura). El noi i la noia aconseguen baixar abans que el trajecte, que ha esdevingut un malson, acabi malament.
- "Idil·li en tramvia", de Josep Carner, en *Contes del noucentisme* (Granica). Quan la noia estrangera i rossa baixa, el narrador s'adona que és coixeta, pobra.

Em fa pensar en tot açò l'idil·li de les nostres autoritats amb el fals tramvia, que ells es complauen a anomenar emfàticament "transport de via reservada", o també "bus guiat", tot i que no pareix que sigui res més que una versió (poc) actualitzada del vell troleibús que ja va recórrer Castelló en mil nou-cents seixanta i tants.

Sigui com vulgui, la primera línia anirà des de l'Àgora de la Universitat fins al Parc de Ribalta. Abans, però, caldrà construir un nou pont per sobre del Riu Sec i això retardarà la inauguració almenys fins setembre. Diuen, tanmateix, que l'avinentsa de les eleccions pot fer convenient que al maig circuli ja "en proves", encara que s'hagi d'aturar en arribar al riu.

Em represento doncs uns cansats viatgers -entre els quals, potser, una parella de nous enamorats- que són amablement convidats a baixar del vehicle en una mena d'atzucac, davant d'un riu sense aigua d'allò més semblant a la fi del món, i aquesta atmosfera irreal em convenç una vegada més que la vida imita l'art, com va deixar escrit Oscar Wilde. Tenia més raó que un sant (i això que ell no n'era molt, de sant). Sens dubte els

guionistes d'alguns polítics d'ací són genis no reconeguts de la literatura imaginativa.

10 de gener de 2007

PS. Nota d'abril de 2008. El troleibús encara no circula.

L'immortal

En la distància, més enllà de l'habitació, més enllà de l'edifici on està situada l'habitació, sent el lleu crit d'un ocell - potser un corb, potser una gavina, no ho pot distingir.

- Paul Auster, *Viatges per l'Scriptorium* (Edicions 62, 2007).

Aquesta frase em va colpir. Em va colpir la idea que en alguna circumstància hom no pogués destriar una gavina d'un corb. El blanc del negre, gairebé.

Però tot seguit vaig entendre que el motiu d'aturar-m'hi no era únicament aquesta estranyesa. Més aviat es tractava d'una nova manifestació d'egotisme, tot i que en principi inconscient. Vegeu quin passatge del meu recull *La vida canina* em venia ara a la memòria:

Un dia, en sortir de la feina vam trobar una gavina morta damunt de les llambordes. Tot i que el Màrius, després de temptejar amb la punta del peu el volàtil exsangüe, va jurar i perjurar que es tractava d'un corb i el Cubells va insistir que devem ser, pel cap baix, a mil quilòmetres del mar...

Una coincidència ben austeriana, val a dir. És el perill d'aficionar-se a la novel·les d'Auster. La nostra intel·ligència és narrativa i empren models narratius per representar-nos el món i les nostres vides. Llegeixes massa Auster i de sobte comencen a passar-te certa mena de coses: perquè comences a veure-les justament d'aquesta manera.

Deixaré de parlar de mi ni que sigui un moment i tornaré als *Viatges per l'Scriptorium*, la darrera novel·la d'Auster, on l'autor s'homenatja a si mateix i es concedeix la immortalitat a la manera d'aquella elit robinsoniana de *La invención de Morel*, la narració de Bioy Casares declarada perfecta per Borges. (O a la manera, també, de les fotografies estereoscòpiques de *La nit de l'oracle* del mateix Auster.) Convertir-nos en personatges -literaris, cinematogràfics- pot ser l'única aproximació a la immortalitat que ens és permesa, però no deixa de ser una forma d'immortalitat precària -mortal- i subsidiària.

Una novel·la, en tot cas, difícilment apta per a qui no sigui lector fidel i acèrrim d'Auster: fa l'efecte que, per apreciar la broma, com a mínim cal haver llegit unes quantes de les seves obres anteriors i guardar el record dels noms dels personatges i d'algunes situacions rellevants.

4 de març de 2007

Una altra nit a la ràdio

Em tornen a convidar a participar al programa "Una nit a la Terra" de Catalunya Ràdio. La matinada del dimarts 11 de juliol, entre la una i les dues, i es tracta de parlar breument sobre el perfeccionisme. M'han dit que remenant el meu blog els he semblat bastant perfeccionista. Jo crec que no en sóc tant. Vegem si els conveço o em convencen ells a mi.

* * *

perfeccionista m. i f. Persona que pretén atènyer la perfecció.
perfeccionisme [...] Terme indicatiu de tendències neuròtiques que solen impedir l'acompliment de coses fàcils, perquè l'autocrítica i el narcisisme excessius condicionen l'actuació en un pla ideal.

* * *

En Gaspar Hernández només m'ha fet un parell de preguntes i m'ha deixat parlar tot just un parell de minuts. Jo hauria xerrat com a mínim un quart d'hora, si m'haguessin deixat.

Més coses que podria haver dit:

1) Que el punt mitjà podria consistir a esforçar-nos com si les coses poguessin eixir perfectes, però sense esperar que al capdavall ho siguin, perquè no és al nostre abast. D'això en podríem dir, si volguéssim, *perfeccionisme moderat*: raonable, pragmàtic o possibilista.

2) Que l'ordinador t'invita a continuar revisant i corregint *in aeternum*, però els blogs, els wikis, etc., fan de contrapès: t'encoratgen a publicar els escrits com els tinguis i alhora no t'impedeixen tornar-hi l'endemà o l'any que ve per millorar-los.

3) Hauria recordat allò de Josep Pla sobre el perfeccionisme com a justificació per a la indolència: "Amb l'excusa que les coses perfectes són inassolibles ens dediquem al *dolce far niente*."

Etc. etc... Comptat i debatut, potser en Gaspar sí que ha fet bé de tallar-me!

12 de juliol de 2007

L'esperit modern de la premsa

Si a uno le gustan las novelas, escribe novelas; si le gustan los cuentos, uno escribe cuentos. Como a mí me ocurre lo último, escribo cuentos. Pero no tantos: seis en nueve años, ocho en doce. Y así.

Los cuentos que uno escribe no pueden ser muchos. Existen tres, cuatro o cinco temas; algunos dicen que siete. Con éstos debe trabajarse.

- Augusto Monterroso, en "Breve, brevísimo" (*Literatura y vida*).

De tant en tant hi ha algú que et pregunta si no has pensat a escriure una novel·la, o contes per a xiquets, o qualsevol altra cosa que, de fet, no hakis escrit. O et retreuen que la teva producció sigui tan curta, que vagis tan lentament. No has escrit res més? Tot just tres llibres *de debò*, i tan prim!

Però crec que és natural que com a escriptor un vulgui seguir el seu camí i que vulgui portar el seu pas. En vista d'això que deia Monterroso - recordem que la seva obra narrativa completa, d'una qualitat extraordinària, cap dins d'un sol volum- fins i tot tinc la sensació que darrerament, si més no els darrers quinze anys, l'ansietat m'ha fet escriure massa i amb massa presses. M'agradaria encetar en qualsevol moment una fase de calma i lentitud.

("L'esperit modern de la premsa": un fragment d'una frase que vaig subratllar la primera vegada que vaig llegir *La línia d'ombra* de Joseph Conrad.)

15 de setembre de 2007

Per Tots Sants, potser

Segons els càlculs de l'ínclit James Ussher (1581-1656, arquebisbe anglicà d'Armagh i primat d'Irlanda) el món va ser creat per Déu Nostre Senyor tal dia com avui, 23 d'octubre, l'any 4.004 abans de Crist. Basava aquesta tesi, és clar, en la Bíblia: en les genealogies de l'Antic i del Nou Testament. Va comptar els anys d'Adam i dels fills d'Adam, dels néts, de Noè, de cada rei i profeta. Quan les dades biogràfiques eren incompletes, aprofitava el que tenia, feia inferències i treia conclusions. Va emprar també auxiliàriament les Taules Rudolfines d'en Johannes Kepler, molt superiors a les prussianes i a les alfonsines. La ciència, com ha de ser, per a servir-vos a Déu i a vós.

Ara mateix aquest món només tindria, doncs, sis mil i pocs anys d'edat, exactament sis mil onze. I a mi, que tot plegat em pareixia molt més antic: gastat i espatllat i tot. Quan es degué començar a malmetre? En quin moment de la Història s'accelerà d'una manera fatídica el seu envelliment? Aviat, això segur. No molt més tard del setè dia. Per Tots Sants, potser.

23 d'octubre de 2007

Medicina teològica

Avui diu la premsa que la Conselleria de Sanitat demana als pacients, en una enquesta, quines creences professen i amb quina freqüència van a missa.

I la de Transports també, penso jo. Aquest matí, mentre passava l'abonament per la cancel·ladora, el conductor de l'autobús m'ha preguntat si jo creia en Déu.

-Doncs no sabia què dir-li -he contestat-. Sempre m'ha paregut suggestiva la filosofia de Spinoza, per a descriure la qual hom va emprar el terme panteisme. Però també hi ha qui opina que allò no era més que un ateisme camuflat. Si Déu és a totes les coses, potser es dilueix massa i al final s'esvaeix en el no-res.

L'home m'ha contat que ell és evangelista i que la congregació a què pertany no li permet menjar porc, ni ballar.

-Vostè -s'ha interessat-, sí que pot?

-Sí -he reconegut-, però ara no vull, gràcies.

No sabia si es referia a la carn o al meneo. A aquella hora, tant de matí, l'interrogatori m'estava importunant i he preferit tallar en sec. Me n'he anat al fons del cotxe i m'he assegut. De primer no m'he adonat que el passatger de la dreta era el meu confessor. Però tenia tota la cara del president de la Generalitat.

-Pare -li he dit molt sincerament-, em penedeixo de tot.

Ell m'ha etzibat:

-No em toque els collons, Bellver.

6 de novembre de 2007

Per a més seguretat, cal anar-se'n al Nepal?

Potser els pares i les mares d'alumnes del col·legi Herrero sí que exageren, com ha dit algú, el perill que suposa aquesta ominosa grua que els han plantat a la vora i que passa per damunt del pati. No m'estranyaria gens que exageressin: els pares -i les mares- tendim a patir,

fins i tot excessivament, pels nostres fills o filles. Per això ha hagut d'intervenir l'Ajuntament, que és com si fos el pare -o la mare?- de tots els ciutadans. I llavors, en l'exercici de la seva responsabilitat, algun regidor ha puntualitzat que tant de dret tenen els pares a preocupar-se per la seguretat dels seus fills, com té dret igualment a edificar-hi un habitatge el propietari del solar adjacent.

Qui ho podria dubtar, que tot són drets: el dret públic i el dret privat. I el nostre Ajuntament ja sap com conciliar-los. És a dir, que té ben clares les prioritats. El que va davant, va davant. I el que no, una mà davant i l'altra darrere. Primer li van donar al propietari del solar els permisos de construcció pertinents i després van col·locar unes tanques a fi d'evitar que a l'hora del recreo els xiquets i les xiquetes es posin a jugar justament a la meitat del pati que queda davall de la grua, amb la innocència i la imprudència que els caracteritzen, pobres, criatures.

Al cap i la fi, ací no ha passat mai res: "... la seguretat de l'obra", ha insistit el vicealcalde Javier Moliner, "revist total garantia, com qualsevol obra que s'executa a Castelló".

En llegir aquestes declaracions bàsicament tranquil·litzadores, a mi em venia al pensament que van tenir sort d'estar de viatge, els amos d'aquella casa del carrer Bisbe Salinas que va caure el mes passat per causa i per culpa d'una altra obra qualsevol que feien *-executaven*: remarcuem el verb- al seu costat. Encara que no calia, potser, que se n'haguessin anat tan lluny: al Nepal, diu la premsa que eren. Si s'haguessin estat a casa, m'imagino que l'Ajuntament no hauria tingut cap problema a posar-los-hi unes tanques com van fer a l'escola per tal que en una distracció no passessin, per exemple, al menjador, a la cuina o a la habitació de l'àvia. Si no ixen vostès de la seva habitació, els haurien advertit, no correran cap risc. Els tècnics ens asseguren que només es pot enderrocar l'altra part de la casa. I facin el favor de posar-se aquests cascos, no em siguin imprudents.

No sé, doncs, si cal que l'alcalde es molesti a redactar un "pla de seguretat" com el que ara afirma que no té el col·legi Herrero "porque los padres estaban en otra dinámica". Encara que jo pensava que era responsabilitat i obligació de l'ajuntament garantir que existeix aquest pla, independentment d'eventuals "dinàmiques" (què dintre deu voler dir amb això?).

De la mateixa manera que em pensava que l'Alberto Fabra-Alcalde i companyia havien promès repetidament que el farien, el pla de seguretat en qüestió. Però de debò que no sé si cal que es molesti per quatre pares ansiosos i sobreprotectors. Deixeu-lo treballar, si us plau, que ell ja té

bona cosa de faena a organitzar cimeres per l'aigua beneïda de l'Ebre i sarau del més alt nivell.

25 de novembre de 2007

Quina gent més rara

Ara que ha merescut alguna notícia i alguna ressenya la publicació d'aquest recull d'entrevistes de The Paris Review (El Aleph, edició a càrrec d'Ignacio Echevarría), no estarà malament recordar que en el web de la revista es pot llegir, i baixar, una selecció molt més extensa d'aquestes mateixes entrevistes, en la versió original en anglès. O repassar la nòmina completa d'enquestats, per dècades.

The Paris Review va ser fundada l'any 1953. Des del primer número, un dels seus plats forts va ser la secció titulada "The Art of Fiction" (després també "... of Poetry", "... of Theatre", "... of the Essay"), on cada mes hom preguntava a un autor cèlebre per les seves idees i els seus mètodes.

Hores i hores de diversió assegurada, doncs, per a escriptors i lletraferits. Qui no es faria un tip de riure -un riure nerviós, és clar- llegint les angúnies que passava John Cheever per acabar una novel·la. Fins i tot diu que se li apareixia Hemingway en persona i li parlava: "Mai vaig sentir realment la veu de Hemingway, però era conspícua la seva". O si preferiu un somriure més calmat i intel·lectual, us recomanaré potser les actituds surrealistes de Blaise Cendrars quan es vantava de tenir guardat en un bagul des de 1917 un poema seu inèdit, mític ("Au coeur du monde"), que al seu parer hauria pogut canviar el rumb de la poesia moderna si l'hagués publicat. I d'haver dipositat deu altres obres igualment inèdites en caixes fortes de bancs sud-americans, les quals "si Déu vol, seran descobertes per casualitat algun dia."

Quina mena de gent més rara que som!

3 de desembre de 2007

Tinc els esperits més ràpids que existeixen

"Mestre Staffa. Gran Vident amb vint i molts anys d'experiència. Soluciona aviat tots els problemes per més difícils que siguin. Garantia 100%. Amor, matrimoni, feina, negocis, treu malediccions, impotència sexual, causes judicials, mala sort. Seriós. Eficàcia i rapidesa. Té els esperits més ràpids que existeixen. Rep de 8 a 22 h."

-Són tan ràpids que no els veus quan passen rabents pel teu costat. Són més ràpids que l'ull i més ràpids que la pluja, que no els pot mullar. Un

gos els sent com una alenada o com un xiulit somort, com el vent a la sabana, i aleshores udola. Tu, no els pots veure i tampoc no els pots sentir. En tinc set, dins d'ampolles de vidre, i per fer-ne eixir un llevo el tap. Quan els crido tornen. Només jo sé els seus noms.

Però li vaig explicar el meu cas fil per randa i em va dir que això no ho arreglaven ni els seus esperits, que em tornava els diners. Em vaig empenyar, li vaig exigir el llibre de reclamacions i vaig donar un colp de puny a la taula. Ell em va clavar una mirada esgarrifosa i va pronunciar entre dents alguna maledicció africana que m'ha acabat d'enfonsar. Veges la que em faltava.

5 de febrer de 2008

[imatge]

Part 4
Contes de la Magdalena

Ciutat (i terme) de les meravelles

Aquella generació de castellanencs, homes sabuts, que ens va llegar unes normes per a escriure en valencià -mai no els hi estarem prou agraïts- va ser també l'encarregada d'organitzar les noves festes de la Magdalena l'any 1945. Malgrat el colp terrible de la guerra, perduraven encara en ells els ideals il·lustrats: la creença en un ordre racional, l'afany sistematitzador i la confiança quasi cega en la superioritat de la lògica científica enfront de fantasies i supersticions. Una mostra d'aquestes actituds, per petita o anecdòtica que pugua parèixer, la tenim en la desfilada del Pregó ideada per Manuel Segarra Ribés, que inclou, entre altres elements, una part històrica i una part mitològica: ambdues, aquest és el quid de la qüestió, perfectament delimitades, sense possibilitat que foren confosos, posem per cas, el Rei Barbut i el Rei en Jaume. O el servicial Cagueme amb Ximén Pérez d'Arenós.

Però els temps canvien i el racionalisme de segles pretèrits ha deixat pas lliure a un sincretisme que als més antiquats ens resulta desconcertant i derisori en proporcions iguals. Vegem-ne una mostra. Recentment hem assistit bocabadats a les declaracions d'un personatge públic, una autoritat civil del capdamunt de l'escalafó local, segons el qual els ibers ja parlaven valencià. Per comptes dels ibers, ja posat, res li impedia haver reulat més encara, per exemple fins l'antic Egipte. Al cap i a la fi, proves o arguments no en tenia, ni d'una cosa ni de l'altra. Ens trobem, doncs, davant d'una veritable democràcia epistemològica: hom pot opinar allò que vulga, tan si ho sap com si s'ho inventa. El resultat és una nova forma de discurs, una síntesi postmoderna de fantasia i referents reals, inclassificable i inaprehensible amb els vells esquemes. I ja ens podem amanir, perquè tot pareix indicar que aquesta tendència va a més i que el desgavell anirà in crescendo en el futur immediat.

El cunyat i lo rat-penat

Imaginem com podria anar això d'ací a vint anys. Circula per aquesta vila, capital de la Plana i de les llengües, un senyor ja gran, jubilat de les seues funcions d'un quant temps ençà. És considerat però, generalment, una figura entranyable i ningú no gosa negar-li la participació i la paraula en tota mena d'actes públics. Li direm Josep Lluís perquè d'alguna manera hem d'anomenar-lo en aquest relat. Tot sovint l'acompanyen dos altres subjectes d'edat similar. Un exerceix d'home bo, pràcticament un àngel custodi que mira sempre de protegir-lo i dissimular les seues planxes. L'altre, per contra, és un dimoni de la perversitat a la manera

d'aquell d'Edgar Allan Poe, que l'incita a acarnissar-se en les seues pitjors manies. Tots dos poden ser entesos com a persones reals o com a encarnacions de la dualitat interior del nostre protagonista.

Un dia, en la inauguració d'una exposició sobre dinosaures patrocinada per una entitat bancària, en Josep Lluís es posa consirós i afirma: "Jo sempre he sigut molt ecologista. Em pareix que és una llàstima que ja no existisquen estos animals. Recorde perfectament que don Ramón Serrano Suñer, per altra part alcalde honorífic de la ciutat de Castelló, tenia a sa casa del carrer Cavallers un d'eixos pardalots en una gàbia." S'ha aturat per assenyalar la reconstrucció gràfica d'un pterodàctil, un rèptil volador extingit com tothom sap, menys ell, fa milions d'anys. Al seu costat, sempre amatent, el qui hem qualificat d'àngel bo intenta esmenar-lo. "En realitat vol dir...", però Josep Lluís reprèn el fil i l'interromp: "Don Ramón li tenia molt de carinyo. Van haver de posar-li barrots de ferro, perquè rosegava els de fusta, i una vegada, un diumenge de Magdalena, es va escapar. Va entrar volant a la Concatedral de Santa Maria en plena missa. La regina de les festes i les dames, pobres xiques, es van espantar. No van parar de cridar fins que la diabòlica aparició va fugir per una de les portes laterals. Molts es van pensar que era una rata-penada de mida gegantina. Després, durant la romeria, va sobrevolar les autoritats i un guàrdia rural el va malferir d'una perdigonada."

-Sens dubte -torna a intervindre l'àngel bo- es tracta d'una llegenda.

-La guardia civil -també el dimoni vol dir la seua- es uno de los pilares más firmes de nuestra sociedad.

-Civil no -puntualitza l'altre-, ha dit rural.

Una altra vegada, en un debat televisiu sobre els sempiterns problemes de l'agricultura, Josep Lluís sorprèn l'audiència, o no, amb una nova recordança inverificable: "Quan jo tenia una vintena d'anys el Riu Sec encara era navegable. Però després els catalans van xuclar tota l'aigua des de l'Ebre amb unes mànegues de succió potentíssimes. Pasqual Maragall les havia comprades a Alemanya. Va de bo, jo vaig veure les factures."

Ni catalans ni valencians

Ara situem-nos mentalment en el dissabte de Magdalena de 2025. El dimoni privat d'en Josep Lluís li comunica que ha trobat un capítol inèdit del *Tombatossals*, en el qual es produeix l'arribada d'un rei català: En Jaume I en persona. Josep Lluís comença a llegir amb gran interès, però se'n cansa abans d'acabar la primera pàgina i cedeix el manuscrit a l'àngel bo. Aquest s'assabenta així que el Rei En Jaume acudí a la Plana

amb un seguici de tot just cent homes, comptant-hi cavallers, soldats de peu i altres, inclosa una colla de comerciants tèxtils que venien un gènere de bona qualitat a un preu molt competitiu. Com que venien de fora, i a més a més perquè era diumenge, *Tombatossals* i els de la seua il·lustre conlloga els parlaren en castellà, però els catalans s'instal·laren una temporada pels volts de Taxida i abans d'anar-se'n aprengueren el valencià. El pronunciaven, és clar, amb un accent estrany i barrejant-lo amb paraules d'origen septentrional. A la cort del Rei Barbut aquesta gent estudià també els rudiments de la teoria política, articulada des d'Aristòtil sobre la tríada clàssica: família, municipi i sindicat. Es veu que era una època de molt de moviment i d'intercanvi, perquè al mateix capítol s'hi aplegaven també uns visitants del sud: un frare expulsat de València i uns llauradors mossàrabs. També aquests van aprendre ací l'idioma i el van combinar amb els seus modismes propis. Una altra ensenyança útil que s'emportaren va ser la tècnica de construcció de sèquies a fi de pal·liar l'escassetat de l'aigua.

-Esto es un documento excepcional -afirma el dimoni-, la prueba irrefutable y definitiva de que el valenciano es anterior al catalán. Anterior incluso al valenciano de Valencia. Debería llamarse castellaní.

L'altre, l'àngel bo, intenta fer notar que el *Tombatossals* és un llibre publicat en 1930 i que aquests fulls pareixen d'ordinador. A més a més estan en castellà... Però el dimoni no l'escolta. Mira l'hora i, gesticulant fortament, s'exclama:

-Aún estamos a tiempo, hay que suspender el homenaje a ese reyezuelo catalán. Se deben introducir cambios en el Pregón Que paren las máquinas!

Josep Lluís, mentrestant, badalla i assenteix a tot.

Per sort els temps, ja ho hem dit, canvien. Tant de bo que d'ací a vint anys les quimeres d'aquest tipus, que ara es diria que mereixen algun crèdit i tot, siguen vistes com el que són: facècies. O, per dir-ho amb els mots castellaners de Pascual Tirado: "Garvell destarifat de mentires, garba de deslligos, muntonada de despropòsits."

El drac del Castell Vell

Un manuscrit inèdit d'En Josep Pascual i Tirado descriu els antecedents del trasllat de la ciutat

El dragón posee la capacidad de asumir muchas formas, pero éstas son inescrutables.

- Jorge Luis Borges y Margarita Guerrero, *El libro de los seres imaginarios*.

No caldrà que us conte quina sorpresa ens vam emportar un grapat de lletraferits d'aquestes contornades, quin goig ens va fer, quan ens fou permès d'examinar una carpeta recentment apareguda, plena a cormull de manuscrits d'En Josep Pascual i Tirado, l'existència dels quals fins fa molt poc s'ignorava. Aquesta felicitat oportunitat se'ns va brindar en el marc del segon Congrés Mundial de Castelloneries, celebrat amb molta pompa als luxosos salons del Casino Antic (l'anterior i primer d'aquests congressos, per si algun despistat no ho sap, tingué lloc en el mateix escenari l'any 1946, sota els auspicis dels qui eren aleshores honorables prohoms de la Festa i del Règim).

La susdita carpeta -que se'ns aclarí que havia estat trobada en una caixa pels hereus de l'escriptor- contenia dos o tres quaderns complets i un munt de fulls solts: paperassa esgrogueïda, esborrallada en el seu moment de qualsevol manera, com quan u té pressa i anota quatre coses per a més avant, i un altre dia quatre més. Però de seguida veureu que es tracta d'un material d'una importància extraordinària, puix eren apunts que només en una mínima part l'autor va desenvolupar al *Tombatossals*, mentre que la majoria, protagonitzats igualment per la celebrada colla de gegants, van restar per sempre inacabats i lògicament inèdits. Algú ja ha especulat que en Pascual i Tirado potser es va reservar aquest material en previsió per a una segona part del llibre. És possible, sempre convé guardar munició per a una nova escomesa. En aquest articulet que el Levante de Castelló ens convida a escriure, seguirem també nosaltres tan sàvia màxima: comentarem només un dels episodis, i si agrada i el director del diari vol, doncs l'any que ve més.

La por a la bèstia

L'esborrany que he triat tenia en favor seu dues poderoses raons: per a començar, està vinculat a la fundació de la ciutat que commemorem a hores d'ara, i, per si això no és prou, hi apareix implicat un drac. Direu que és una dèria meua, però reconec que jo els tinc una certa tirada a aquests sarvatxos alats i hiperbòlics d'alè infernal, omnipresents en totes les mitologies d'arreu el món, i sempre m'havia plangut que mancaren absolutament en el nostre cicle míticofolkloric per antonomàsia. Doncs veges per on, em trobe que En Pascual i Tirado sí que hi havia pensat. El moment en què cal situar la història és just abans que els nostres rebisgüelos agarraren el gaiato i baixaren a viure al pla. Una vegada més, el

rei Barbut convoca el seu gegant en cap per encomanar-li una difícil mampresa. Se les haurà d'apanyar com puga, com ja hem avançat, amb un drac, de nom Farruc, el qual té el seu cau en una cova sota els mateixos fonaments del Castell Vell, on la plebs li fa ofrena cada dia de tota mena de viandes per aplacar la seua fam llegendària.

El cas és que la memòria de les moltes ràtzies i rapinyes executades per aquest monstre en temps pretèrits, complica el propòsit de traslladar-se a camp obert, i el Rei pretén que Tombatossals li solucione la papereta com ja ha fet en altres ocasions. És així, doncs, que el noble galifant s'encamina a la cova i hi fica el cap. Literalment, perquè l'entrada li resulta una mica massa estreta i la seua corpenta no pot passar pel forat. Quan els seus ulls s'acostumen a la tènue fosforescència exhalada pels narius del drac, hi veu l'animàlia dormint, ajaguda damunt del tresor arreplegat: una pila de monedes, lingots d'or, maragdes, robins, safirs... que li fan de còmode coixí.

El discurs de la serp

Aleshores, segons les notes fragmentàries que hem pogut llegir, el drac Farruc obri tot d'una un ull i demana al gegant amb quines intencions es presenta. Assabentat per Tombatossals que al Rei Barbut li agradaria tindre la festa en pau, respon amb una llarga xarrada, de la qual tenim un parell d'extractes. "Contempla el meu tresor", manifesta en primer lloc al gegant, "i compara'l amb els quatre xavos del Rei Barbut. Qui té els diners mana, i la meua nissaga mana d'estes terres des de molt abans que es posara la corona el primer dels teus monarques constitucionals." A continuació, reclama i defèn els seus drets sobre: 1) el Castell Vell i tots els altres castells de la província, 2) el cel o, com se sol dir ara, l'espai aeri i 3) totes les transaccions de pedres precioses, metalls preciosos o moneda corrent.

El discurs s'allarga i Tombatossals, poc amic de subtileteses retòriques, de poc no s'adorm "de pur avorriment". Ha copsat, tanmateix que el seu contrincant és una bèstia ja vella i considerablement grossa. Calcula per la mida del ventre que no pot eixir de la cova i no suposa per tant cap perill. Així que se'l deixa amb mitja paraula a la boca i en tornar a la residència reial i sancta sanctorum de la soca castellanera, aconsella al Rei que el poble senzill continue portant-li aliments a la porta de la cova, a fi que no s'aprime. "Però millor cuits que crus", matisa, "mandonguilles, olla o farinetes, no sigue que a la seua edat la ferramenta ja se li estigues desgastant".

Notes finals

Abans de posar el punt final, no ens podem estar d'esmentar unes poques anotacions críticoerudites (no debades vam estudiar a la Universitat) referents, per exemple, al nom del drac: amb grafies lleugerament diverses -Farruk, F'bruc- figura ja en l'epopeia sumèria de Gilgamesh, en el Popol Vuh dels maies i en altres textos de l'antigor. Segons la *Histoire générale des dragons* de Moyriac de Mailla, seria nét del Fafnir nòrdic i per tant cosí del Smaug de la Terra Mitjana. De la mateixa manera és digna de consideració i d'anàlisi la loquacitat del drac. També en aquest punt l'esborrany de Pascual i Tirado concorda amb la tradició (vegeu la *Historia Animalium* de Conrad Gesner, s. XVI). Per tant, podem afirmar que aquestes fonts quasi esotèriques desmenteixen una altra vegada la imatge de llaurador autodidacte ficat a escriure, que ell mateix va perseverar a difondre.

D'altra banda, pel que fa al nostre context fester més pròxim, pensem que no estaria de més incorporar el drac Farruc a la secció mitològica del Pregó. Tinguem molt en compte que si aquells venerables avantpassats no li hagueren perdut la por, encara estaríem vivint tots a la muntanyeta de la Magdalena. Amb menys motiu van entrar-hi les filades de moros (grossets com el drac), i a vistós no li guanyarien.

(Advertiment últim: no caldrà que descobrisca a l'intel·ligent lector o a la intel·ligent lectora que tot això precedent és mera ficció, com també ho és per cert el *Tombatossals*, en homenatge al qual i al seu autor açò és escrit. Que la susdita carpeta dissortadament no existeix i que en el *Tombatossals* no hi ha dracs, ni ganés tampoc.)

Festes i alliberament

No és cap secret que la vitalitat present i la perdurabilitat demostrada per les festes de la Magdalena al llarg de més de quatre segles, s'explicarien en gran mesura -si calguera explicar-les- per la seua capacitat camaleònica d'adaptació. Processó penitencial o commemoració del trasllat, segons el moment històric. O conforme al gust de cadascú, patriòtic orgull de genealogia o, llis i ras, menjar, beure i folgar. Ritu dionisiac -bàquic- d'anticipació d'una primavera que ja s'acosta.

També sap tothom que aquestes transformacions constants tenen el seu clímax l'any 1945, amb la reinvençió de la Magdalena -diguem-ne reciclatge, ampliació, si voleu- com a festes majors de la ciutat. Al nou règim, novíssim i victoriós, no li venien gens bé les Festes de Juliol, aleshores les principals. La corporació municipal les havia instituïdes en

1839 en record del setge carlí d'un parell d'anys abans, quan les tropes de Cabrera passaven per aquestes contrades cercant botí, en una de les seues ràtzies, i van amenaçar directament la nostra vila. Devem a aquell episodi la mitificació del caràcter liberal de Castelló i l'obelisc del Parc de Ribalta, que la primera Comissió Gestora del nou ajuntament franquista es va afanyar a tombar. I que el primer ajuntament de la transició va tornar a erigir per a gaudi de tots els demòcrates.

Resultava d'allò més lògic, doncs, que en acabant de la guerra el bàndol vencedor es proposara reemplaçar les festes liberals per unes altres de més tradicionalistes. Els historiadors Ferran Archilés i Maria Folch han estudiat com, en aquella avinentesa, les nostres autoritats municipals -provinents en molts casos de les files del regionalisme, del valencianisme conservador; entre altres els "sabuts" de la Castellonenca: Àngel Sánchez Gozalbo, Lluís Revest, etc.- van decidir recórrer a una festa ja existent, ben arrelada, però a més a més políticament bastant neutra. Podrien haver triat les festes de la Mare de Déu de Lledó, molt vinculades a la dreta catòlica, i no ho feren. Aquesta -relativa- neutralitat que els podem alabar els permetia ser més integradors, no deixar fora ningú per raons estrictament polítiques -partidistes- i per tant ser més efectius a l'hora de refermar els valors tradicionals -inclosa la llengua- que conformaven el seu ideari. La Junta Central de Festejos es va crear l'any 1944. L'any següent ja es van fer les Festes amb l'estructura actual, cavalcada del Pregó i tot, diuen que amb gran èxit de crítica i públic.

Òbviament un *sano regionalismo* no feia mal a ningú. Menys encara si no era res més que un sa localisme, ni tan sols convergent sinó més aviat divergent d'altres localismes veïns, com ara les Falles de València o de Borriana. A més a més, els nostres regidors s'esforçaren -i hi reeixiren per complet- a inserir-lo en el quadre oficial de valors del règim. L'any 1942, l'alcalde de Castelló havia proclamat que "el síntoma más decididamente representativo del retorno de los pueblos hacia su vigor espiritual, es el resurgir de las fiestas tradicionales." L'any següent, amb relació a la processó del Castell Vell, el Mediterráneo (el nostre periòdic germà de la Prensa del Movimiento) destacava "la buena disposición de las autoridades hacia estas manifestaciones de evidente arraigo popular."

En aquesta història dels orígens, tanmateix, hi ha una altra dada potser menys coneguda que per contrast realça encara més l'espenta de la Magdalena: l'any 1939, la facció més ultra del règim ens va endossar unes altres festes de nova planta, les denominades Fiestas de la Liberación, amb la intenció de commemorar cada 14 juny l'entrada dels nacionals a Castelló. Així es va fer i la data es va seguir celebrant crec que fins la mort de

Franco, però sense autèntic fervor. La competència era forta i la comparació descoratjadora. En 1946 el Mediterráneo s'expressava amb continguda preocupació: "El que la conmemoración del traslado de Castellón sea recordada con grandes fiestas festivas, no es inconveniente para que la Liberación sea honrada con grandes actos de otro orden..." (de la sintaxi i de l'estil, no en direm res).

Però això rai. Ja hem dit que el govern admetia de bon grat el localisme i de fet n'eixia reforçat. Martí Domínguez Barberà, també valencianista i conservador, president de la premsa valenciana i director de Las Provincias, va ser el mantenidor del primer certamen literari de les noves Festes de la Magdalena. Segons les cròniques va aprofitar l'ocasió per traçar un abrandat paral·lelisme entre la baixada del castell i l'"alliberament" de Castelló en 1938. Justament per això, insistia, cal que hi tornem cada any el tercer diumenge de quaresma. I rematava: "cuaresma de penitencia, cuaresma de sensatez".

Però els temps canvien i el món pega moltes voltes. El Zeit Geist -que diria un filòsof alemany- flueix, progressa inexorablement. El Genius Seculi dels romans, certament ara va per un altre costat que la quaresma. Ja se sap que una de les contradiccions culturals del capitalisme consisteix a promoure un pathos hedonista ans que l'austeritat cristiana. Heus ací, doncs, que seixanta i tants anys més tard la Junta de Festes i Castelló Cultural ens van sorprendre tot anunciant com a esdeveniment estel·lar l'actuació de Village People i d'altres icones musicals pel cap baix ambigües. Els joves d'ara no sé si els coneixen, però els que ja no som tan joves ens recordem ben bé d'aquells xicots fornits, que cantaven i ballaven disfressats de policia, de cap indi, de manobre, de motorista... És clar que aleshores encara no sabíem anglès i no enteníem les lletres sobre els albergs del YMCA, uns llocs on podies anar a buscar "amics" i on no calia que "t'ho feres tot tu sol", però cal dir en honor a la veritat que alguna cosa ja ensumàvem.

Quan jo era menut contaven que, en alguna visita a Castelló, els Cors de l'Exèrcit Rus havien entonat el Rotllo i Canya per allò de quedar bé amb els nadius. Per motius semblants, ja m'estava imaginant que algun d'aquests novaiorquesos tan carnalers s'hauria de disfressar de gaiatera la nit del 17 de març. Una altra mena d'"alliberament", sens dubte. Potser només hauríem trobat a faltar l'artista valencià adoptiu Rafael Conde, àlies el Titi. El que cantava tan inspiradament "Libérate". Sumem a tot això els Moros d'Alqueria i que enguany algun sector ha decidit celebrar les seues "arrels islàmiques" (sic). N'hi haurà que hi veuran la decadència d'Occident, una desnaturalització de la raça: la llarga mà de

Zapatero, l'enemic per antonomàsia d'Espanya i -per tant- de la província de Castelló. Cridaran: campe qui puga!

Cadascú que pense com vulga -o com puga-. Jo confesse que m'emocione, se'm fan els ulls molls amb aquestes fotografies de l'Auditori en les quals el reclam d'alguna diva del pop o de la música disco aconseguix reunir alegres drag queens amb significades autoritats municipals no menys il·lustres. Ja ho deia aquell alcalde franquista que he citat adés: "el cultivo de lo costumbrista es privativo de los regímenes verdaderamente *populares*" (la cursiva és meua). Llàstima que aquest gest valent que honrava els nostres ens culturals i festers s'haja frustrat a última hora en caure del cartell els Village People. Fa poques setmanes, amb presses i corregudes i sense donar grans explicacions, els van reemplaçar pels Blues Brothers. Aquells de l'americana i les ulleres fosques: una imatge socialment homologada que sens dubte ens resulta per ací d'allò més familiar. Però no crec que hi haja cap motiu per a pensar en canvis imposats per elements recalcitrants: els ultres de tota la vida. Més aviat supose que deuen haver estat els imponderables del show business.

From the same author on Feedbacks

Lovecraft y *cía* (2008)

H. P. Lovecraft y su círculo están presentes en la mitad de las páginas de este libro. En la otra mitad nos encontramos a Robert W. Chambers (*El rey de amarillo*), a J. R. R. Tolkien y a su amigo C. S. Lewis, a un pintor y místico ruso llamado Nikolai Roerich, al Jacques Bergier de *El retorno de los brujos* y a Julius Schwartz, que fue agente literario de Lovecraft y Ray Bradbury y luego editor de *tebeos* en DC.

Fantasía, terror y ciencia ficción en distintas variedades y proporciones. Una miscelánea de artículos de Carles Bellver Torlà, en su mayoría publicados originalmente en *Lovecraft Magazine* entre los años 2000 y 2004.

El cíclope y otros cuentos fantásticos (2009)

El título de este libro es doblemente engañoso. En primer lugar, ninguno de los cuentos incluidos lleva por título “*El cíclope*”, aunque sí aparece uno de esos gigantes tuertos en uno de ellos. En segundo lugar, no estoy seguro de que todos puedan considerarse estrictamente fantásticos.

Hay en estas páginas algún cuento chino, también un cuento marciano y un cuento inglés. Otros tienen por escenario los pasillos de la Universidad del Miskatonic –en Arkham, Massachusetts–, un selecto bar en la ladera del Tibidabo, o, por qué no, las calles de una pequeña ciudad de provincias casi imaginaria, casi real, en la que podría pasar cualquier cosa y al final, como diría Paul Auster, pasa.

www.feedbooks.com
Food for the mind